

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การพัฒนาระบบการเรียนรู้ของโรงเรียน :
กรณีศึกษาโรงเรียนสุเหร่าวังใหญ่

คณะผู้วิจัย

ทิตนา	แหมมณี	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พิมพ์พันธ์	เดชะคุปต์	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วรวรรณ	เหมชะญาติ	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อรชา	ตุลันันท์	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ชนาธิป	พรกุล	ข้าราชการบำนาญ

และ

คณะผู้ช่วยวิจัย

ปัทมศิริ อีรานุรักษ์
วิณา กวีสสมบูรณ์

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
โครงการเบื้องต้น เรื่อง การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและทบทวนองค์ความรู้
สำหรับการพัฒนาระบบการเรียนรู้ทั้งระบบโรงเรียน
ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542

คำนำ

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นโครงการย่อยของโครงการวิจัยหลักเรื่อง “ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน : การศึกษาพหุกรณี ” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มโรงเรียนที่ได้มีการดำเนินการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และประสบความสำเร็จไปแล้วในระดับหนึ่ง กับกลุ่มโรงเรียนปกติซึ่งยังดำเนินการจัดการเรียนการสอนไปตามปกติที่เคยทำมา ยังไม่มีการดำเนินการพัฒนาที่ชัดเจน หรืออาจมีความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลง แต่ยังไม่เกิดผลสำเร็จที่เห็นได้ชัดเจนเพียงพอ การศึกษาพหุกรณีนี้มุ่งให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการสำคัญๆ ที่สามารถใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จ รวมทั้งปัญหา / อุปสรรคและความต้องการต่างๆ ของโรงเรียน เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ได้นำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป

คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนในกลุ่มแรกเพื่อศึกษาเป็นรายกรณี (case study) ได้จำนวน 7 โรงเรียน และโรงเรียนในกลุ่มที่ 2 จำนวน 4 โรงเรียน โดยได้รับข้อมูล ความร่วมมือและคำแนะนำจากหน่วยงานต้นสังกัดเป็นอย่างดี ซึ่งคณะผู้วิจัยขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านเป็นอย่างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะผู้วิจัยขอขอบคุณโรงเรียน / สถานศึกษาทั้ง 11 แห่ง ที่ได้อนุญาตให้คณะผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาโรงเรียน และเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม และให้การสัมภาษณ์ รวมทั้งจัดหาเอกสารต่างๆ ของโรงเรียนให้คณะผู้วิจัยได้ศึกษา นอกจากนั้นยังได้ให้การต้อนรับและอำนวยความสะดวกให้แก่คณะผู้วิจัยเป็นอย่างดี คณะผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในไมตรีจิตและความเอื้อเฟื้อของโรงเรียน / สถานศึกษาทุกแห่ง จึงขอแสดงความขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทนำ : ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย	1
ตอนที่ 1 : การดำเนินการวิจัย	3
1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.2 วิธีดำเนินการวิจัย	4
1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	4
1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	5
1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	6
1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	6
ตอนที่ 2 : ผลการวิจัย - กรณีศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน	8
2.1 บริบทของโรงเรียน	8
2.2 แนวคิด / กระบวนทัศน์เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้	21
2.3 ยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	27
2.4 ยุทธวิธี / วิธีการ / กระบวนการสำคัญของครูที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	30
2.5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน	40
2.6 สภาพความสำเร็จในการพัฒนาการเรียนรู้ของโรงเรียน	41
2.7 ปัญหา / อุปสรรคและความต้องการในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	48
2.8 การวิเคราะห์หาค่าประกอบ / ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	54
ตอนที่ 3 : การสรุปและอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	60
3.1 การสรุปผลการวิจัย	60
3.2 การอภิปรายผลการวิจัย	63
3.3 ข้อเสนอแนะ	65

การพัฒนาระบบการเรียนรู้ : กรณีศึกษาโรงเรียนสุเหร่าวังใหญ่

บทนำ : ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

การปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทยครั้งยิ่งใหญ่ในรอบร้อยปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ได้ส่งผลให้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายการศึกษาแห่งชาติฉบับแรกของประเทศไทย พระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าวได้กำหนดสาระในการปฏิรูปการศึกษาไว้ 8 ด้าน โดยการปฏิรูปทุกด้านต้องมุ่งสู่หลักชัย คือการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง ดังนั้นการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้จึงนับเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา และเป้าหมายของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ก็คือ การผลักดันและส่งเสริมให้โรงเรียนและครูทั่วประเทศมีการจัดสาระกระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษามวตที่ 4 มาตราที่ 22-30

การส่งเสริมให้โรงเรียนและครูสามารถจัดสาระกระบวนการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาโดยทั่วถึงกันนั้น นับเป็นเรื่องที่ยาก แต่ก็สามารถทำได้หากมียุทธศาสตร์การดำเนินงานที่เหมาะสม ด้วยเหตุนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สมาคมบัณฑิตศึกษาศาสตร์ – ศึกษาศาสตร์และกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ตกลงร่วมกันที่จะดำเนินการส่งเสริมการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้โดยให้ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา เนื่องจากการวิจัยและพัฒนา (research and development) เป็นกระบวนการที่สามารถสร้างความมีส่วนร่วมของครูในโรงเรียนกับนักวิชาการในมหาวิทยาลัย และเป็นการวิจัยที่สามารถเชื่อมการปฏิบัติงานทั้ง 3 ด้านของครู คืองานด้านการเรียนการสอน งานวิจัยและงานปรับปรุงและพัฒนางานให้ประสานสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียวและช่วยให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย ในการนี้ได้มอบหมายให้ รองศาสตราจารย์ ดร. ทิศนา ขัมมณี และคณะเป็นผู้ดำเนินการจัดทำข้อมูลเสนอชุดโครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (basic education) ทั้งหลาย ได้ร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียน/สถานศึกษาทั้งระบบ (whole school development) ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตน (area - based development) โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (participatory action research)

ชุดโครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามข้อเสนอโครงการ ประกอบด้วย โครงการย่อย ๆ ประมาณ 60 โครงการ และเพื่อให้โครงการสามารถพัฒนาศักยภาพในการ

เรียนรู้ของสถานศึกษาและชุมชนได้อย่างยั่งยืน โครงการจึงควรเป็นโครงการวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วมระหว่างนักวิจัย 4 ระดับคือ (1) นักวิจัยระดับสถาบัน ได้แก่ คณาจารย์ของสถาบันครูศึกษาหรือองค์กร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจากภาครัฐหรือเอกชน (2) นักวิจัยระดับพื้นที่ ศึกษานิเทศก์จังหวัดหรืออำเภอ (3) นักวิจัยระดับโรงเรียน/สถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ครู บุคลากรในโรงเรียน/สถานศึกษา และ (4) นักวิจัยอิสระ ได้แก่ บุคคลที่มีความสนใจในเรื่องการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งอาจเป็นผู้ที่อยู่ในและนอกสาขาวิชาการศึกษา โดยโครงการอาจริเริ่มและนำเสนอโดยนักวิจัยระดับใดก็ได้ แต่คณะนักวิจัยควรประกอบด้วยนักวิจัยทั้ง 4 ระดับ

ในการส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรทั้ง 4 ระดับ ให้ร่วมกันพัฒนาโรงเรียน/สถานศึกษาที่ให้การศึกษาระดับพื้นฐาน โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม จำเป็นต้องอาศัยกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่วางแผนการดำเนินงาน จัดเตรียมงานและประสานงาน ให้การดูแล ติดตาม และช่วยเหลือการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะการดำเนินงานในขั้นต้น คณะผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาดังกล่าว จำเป็นต้องมีการวางแผนและจัดเตรียมงานให้พร้อมที่จะให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนและคณะนักวิจัยทั้ง 60 โครงการ ซึ่งงานที่สำคัญได้แก่ การกำหนดกรอบแนวคิดและรายละเอียดที่ชัดเจนสำหรับการพัฒนาและดำเนินงานโครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การกำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินความสำเร็จของโครงการ รวมทั้งการพัฒนาสื่อและเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับใช้ในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำและดำเนินงานโครงการฯ ซึ่งการที่จะจัดทำสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นให้ได้ดีและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงนั้น จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลพื้นฐานอันได้แก่ ข้อเท็จจริง ข้อความรู้และข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมากระแสของการปฏิรูปการศึกษาได้ส่งผลให้โรงเรียน/สถานศึกษา เริ่มต้นตัวที่จะปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โรงเรียน/สถานศึกษาที่มีความพร้อมโดยเฉพาะโรงเรียน/สถานศึกษาที่มีผู้นำที่มีความเข้าใจ มีวิสัยทัศน์และฉับไว และโรงเรียน/สถานศึกษาที่มีครูผู้นำซึ่งเป็นต้นแบบของการพัฒนาได้ ต่างก็พยายามปรับเปลี่ยนกระบวนการเกี่ยวกับการเรียนรู้ แสวงหายุทธวิธีในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และดำเนินการพัฒนาไปตามกำลังความสามารถ มีผลงานเป็นที่ประจักษ์มากขึ้นแตกต่างกันไป โรงเรียนดังกล่าวมีกระจายอยู่ทุกสังกัด ในบริบทที่แตกต่างกันและนับได้ว่าเป็นโรงเรียนผู้นำการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ที่น่าจะมีการศึกษาเจาะลึกให้เห็นองค์ประกอบ/ปัจจัยและกระบวนการสำคัญ ๆ (critical process) ที่ช่วยให้การพัฒนาประสบผลสำเร็จ รวมทั้งอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนา และ

วิธีการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาและเผชิญสถานการณ์ ส่วนโรงเรียนที่มีการพัฒนาไปตามปกติก็ควรได้รับการศึกษาด้วยเช่นกันเพื่อให้เห็นภาพรวมของโรงเรียนทั้งหมด

ข้อมูลทั้งหมดนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อคณะผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ในการกำหนดกรอบแนวคิดและดัชนีชี้วัดความสำเร็จของโครงการวิจัยและพัฒนา ยังเป็นประโยชน์ต่อคณะผู้วิจัยที่สนใจจะดำเนินการวิจัยและพัฒนาตามโครงการปฏิบัติการกระบวนการเรียนรู้และเป็นประโยชน์โดยตรงต่อโรงเรียน/สถานศึกษาจำนวนมากทั่วประเทศที่จำเป็นต้องพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 อีกด้วย

ด้วยความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน/สถานศึกษา เพื่อทำการศึกษาลงลึกให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ดังกล่าวข้างต้น และได้คัดเลือกโรงเรียนสุเหร่าวังใหญ่ ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก ในเขตชานเมืองกรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร ให้เป็นกรณีศึกษาโรงเรียนที่ได้มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สำเร็จไปแล้วในระดับหนึ่ง

ตอนที่ 1 : การดำเนินการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาแนวคิด/กระบวนการทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้ของบุคลากรในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องกับโรงเรียน

1.1.2 เพื่อศึกษายุทธวิธี การเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1.1.3 เพื่อศึกษายุทธวิธี/กระบวนการ/วิธีการ สำคัญของครูที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกระบวนการเรียนรู้

1.1.4 เพื่อศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน

1.1.5 เพื่อศึกษาปัญหา / อุปสรรคและความต้องการในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้อง

1.1.6 เพื่อวิเคราะห์หาองค์ประกอบ/ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารายกรณี (case study) ซึ่งใช้วิธีการศึกษาสัมภาษณ์เจาะลึก (indepth interview) และ/หรือ การจัดกลุ่มสนทนา (focus group) รวมทั้งการสอบถามและการศึกษาเอกสาร รายละเอียดการดำเนินการในด้านต่างๆ มีดังนี้

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือบุคลากรของโรงเรียนสุเหร่าวังใหญ่ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลดังนี้

1.1) ผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ อาจารย์ใหญ่ 1 คนและผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ 1 คน

1.2) ครู/ผู้สอน 19 คน

1.3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 จำนวน 240 คน

1.4) ผู้ปกครองนักเรียนและผู้เกี่ยวข้องจากชุมชน

2) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนในปีการศึกษา 2543 ซึ่งได้แก่ บุคลากรดังต่อไปนี้

2.1) อาจารย์ใหญ่ 1 คนและผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ 1 คน

2.2) ครู ประกอบด้วย

(1) ครูผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 8 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่าย
จำแนกตามระดับชั้น

(2) ครูผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 10 คน

(3) ครูที่แสดงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนจำนวน 7 คน

จาก 7 ห้องเรียน

3) นักเรียน ประกอบด้วย

3.1) นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 32 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 จำแนกตามระดับชั้น ระดับชั้นละประมาณ 10-11 คน เป็นนักเรียนเก่ง กลาง อ่อน ประเภทละ 3 - 4 คน

3.2) นักเรียนผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 6 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่าย จำแนกตามระดับชั้น ระดับชั้นละ 1 คน

3.3) นักเรียนผู้ให้สัมภาษณ์ หลังผู้วิจัยสังเกตการสอนในห้องเรียนห้องละ 2 คน รวมสัมภาษณ์ทั้งหมด 14 คน

4) ผู้ปกครองจำนวน 1 คนและผู้เกี่ยวข้องจากชุมชน 1 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสำรวจ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในชั้นเรียน

1) แบบสอบถาม มี 2 ชุด คือ

1.1) แบบสอบถามครูเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้

1.2) แบบสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้

แบบสอบถามข้างต้นมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด ร่วมกับแบบประเมินค่า

สร้างโดยคณะวิจัย

2) แบบสัมภาษณ์ มี 3 ชุด คือ

2.1) แบบสัมภาษณ์นักเรียนเรื่องกระบวนการเรียนรู้

2.2) แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร/ครู เรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

2.3) แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองเรื่องกระบวนการเรียนรู้

3) แบบสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน

4) แบบบันทึกการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในชั้นเรียน

ในการพัฒนาเครื่องมือดังกล่าวผู้วิจัยดำเนินการเป็นขั้นตอนตามลำดับต่อไปนี้

1) ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) สร้างกรอบแนวคิดเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือวิจัยแต่ละชุด

3) สร้างเครื่องมือฉบับร่างตามกรอบแนวคิด แล้วนำมาประชุมเพื่อปรับปรุง

แก้ไขจำนวน 6 ครั้ง จนได้เครื่องมือวิจัยที่มีความตรงเชิงเนื้อหา (content validity)

4) นำเครื่องมือที่ได้รับการปรับปรุงแล้วมาจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

สำหรับแบบบันทึกการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในชั้นเรียนนั้น คณะผู้วิจัยจำนวน 5 คน ผู้ช่วยวิจัย 1 คน รวมทั้งหมด 6 คน ได้นำไปทดลองใช้ในโรงเรียนราชวินิต (ประถมศึกษา) โดยสังเกตการเรียนรู้ การสอนของครูและนักเรียนพร้อมกัน จากนั้นนำผลการบันทึกของผู้วิจัยแต่ละคนมาวิเคราะห์เพื่อดูความสอดคล้อง โดยพิจารณาตามเกณฑ์ดังนี้

- 1) การบันทึกเหตุการณ์และข้อมูลตรงตามความเป็นจริง
- 2) ข้อมูลที่สังเกตและบันทึกได้ตรงกันอย่างน้อย 70%
- 3) การตีความหมายข้อมูล/การแปลผลข้อมูลสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่

ผลพบว่าความสอดคล้องในการสังเกตของคณะผู้วิจัยเป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าว แสดงว่าคณะผู้วิจัยมีความตรงในการใช้แบบบันทึกการสังเกตการณ์ดังกล่าว

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ทำความรู้จัก สร้างความสัมพันธ์กับคณะผู้บริหารโรงเรียนและครู
- 2) ดำรวจข้อมูลทางกายภาพของโรงเรียน และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ของโรงเรียน
- 3) แจกแบบสอบถามครู และแบบสอบถามนักเรียน
- 4) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและกรรมการบริหารสถานศึกษาที่มาจากชุมชน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (indepth interview) และอัดเทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ไว้ หรือมีผู้ช่วยในการบันทึกข้อมูล

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) นำข้อมูลจากแบบสอบถามครูและนักเรียนในส่วนที่เป็นปลายเปิดมาวิเคราะห์และประมวลผลเป็นความเรียง
- 2) นำข้อมูลจากแบบสอบถามครูและนักเรียนในส่วนที่เป็นการประเมินค่ามาหาค่าเฉลี่ยและตีความหมาย
- 3) นำข้อมูลจากเอกสารและแบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนมาวิเคราะห์ โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล และประมวลข้อมูลประเภทเดียวกันไว้ด้วยกัน
- 4) สร้างกรอบในการประมวลข้อมูลเพื่อตอบคำถามการวิจัยสรุปได้ดังนี้
 - 4.1) บริบทของโรงเรียน
 - 4.2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน
 - แนวคิด/กระบวนการทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้
 - ยุทธวิธีเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

- ยุทธวิธี/วิธีการ/กระบวนการสำคัญ ๆ ของครูที่ส่งผลต่อความสำเร็จ / เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน
- สภาพความสำเร็จของโรงเรียนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- ปัญหา/อุปสรรคและความต้องการของโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

4.3) สรุปองค์ประกอบ/ปัจจัยสำคัญ ๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

4.4) อภิปรายผลและให้ข้อเสนอแนะ

5) ประมวลข้อมูลที่ได้จากเอกสารการสอบถามและสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน และสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic induction) โดยมีการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้การตรวจสอบสามเส้า ด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) ในการสรุปข้อมูล กล่าวคือ มีการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้ทั้งจากการสอบถาม สัมภาษณ์ การสังเกตและ/หรือจากหลักฐานเอกสารต่าง ๆ และนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ตามกรอบที่กำหนด

ตอนที่ 2

ผลการวิจัย : กรณีศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน

2.1 บริบทของโรงเรียน

2.1.1 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน

โรงเรียนสุเหร่าวังใหญ่ ตั้งอยู่ ณ ถนนกรุงเทพกรีฑา แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240 โรงเรียนมีพื้นที่ 1 งาน 80 ตารางวา เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรุงเทพมหานคร โรงเรียนตั้งอยู่ ณ ชุมชนวังใหญ่ ซึ่งเป็นชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลาม โรงเรียนตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ด้านหน้าโรงเรียนติดลำคลอง ด้านหลังโรงเรียนติดทุ่งนา ชาวบ้านส่วนหนึ่ง ตั้งบ้านเรือนอยู่ตามลำคลอง เป็นเรือนไม้ขนาดเล็กปลูกติด ๆ กัน มีลักษณะเป็นหมู่บ้าน สภาพแวดล้อมเป็นสวน มีการปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นหลากหลายชนิด เช่น มะม่วง ขนุน กัลยาร มะละกอ ด้านหลังโรงเรียนมีลักษณะเป็นทุ่งนา – ทุ่งหญ้ากว้างมาก มีหนองน้ำเป็นหย่อม ๆ ชาวบ้านมีการเลี้ยงวัว ควาย แพะ และม้า ในทุ่งนา-ทุ่งหญ้า ส่วนบ้านที่อยู่ติดลำคลอง มักจะทำกระชังปลาไว้หน้าบ้าน คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง

โรงเรียนเป็นอาคารไม้ 2 ชั้น เพียง 1 หลัง มีบริเวณด้านหน้าโรงเรียนเป็นลานซีเมนต์ กว้างใช้เป็นที่เข้าแถวเคารพธงชาติและที่เล่นกีฬาของเด็ก โรงเรียนไม่มีรั้วรอบขอบชิด จึงดูเหมือนเป็นอาคาร 1 หลัง ตั้งอยู่ร่วมกับสุเหร่าซึ่งเป็นที่ทำละหมาดของชาวบ้าน เมื่อมีชาวบ้านเสียชีวิตมักจะมีผู้นำศพมาทำความสะอาดที่สุเหร่านี้บ่อย ๆ แล้วจะนำไปฝังที่สุสานซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน ในบริเวณเดียวกับโรงเรียน มีอาคารเป็นตึกขนาดใหญ่สูง 2 ชั้น อยู่ 1 หลัง อาคารนี้ใช้เป็นโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งเด็กของโรงเรียนสุเหร่าวังใหญ่จะต้องไปเรียนทุกวันหลังจากเลิกเรียนเวลา 15.00 น. แล้ว นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 67.31 มาโรงเรียนและเดินกลับไปบ้านด้วยตนเอง เนื่องจากเด็กส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนส่วนที่เหลือมีรถรับส่ง ส่วนครุ นั้น การเดินทางไป – กลับโรงเรียน ค่อนข้างลำบาก เนื่องจากไม่มีรถประจำทางเข้าไปถึงโรงเรียน ครูต้องอาศัยรถกันออกไป หรือว่าจ้างรถแท็กซี่หรือรถ 2 แถว ให้เข้า – ออกโรงเรียน การเข้าไปในโรงเรียนพอหารถได้สะดวก แต่การหารถที่จะออกจากโรงเรียนกลับบ้านค่อนข้างยาก เพราะโรงเรียนอยู่ลึกจากถนนใหญ่ไม่มีรถสัญจรไปมาประจำ

โรงเรียนสุเหร่าวังใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีอาคารไม้ 2 ชั้น เพียง 1 หลัง มีห้องเรียนทั้งหมด 8 ห้องเรียน คือ ชั้นอนุบาล 1 ชั้นอนุบาล 2 และชั้น ป. 1 – 6 ชั้นละ 1 ห้องเรียน

ห้องเรียนมีขนาดโดยเฉลี่ย 5 x 6 เมตร ชั้นบนเป็นห้องเรียนของชั้นป.2, ป.3, ป.4, ป.5 และ ป.6 ส่วนชั้นล่างเป็นห้องเรียนของชั้นอนุบาล 1, อนุบาล 2, ป.1 และเป็นห้องสมุด 1 ห้อง เป็นห้องอาจารย์และห้องพักรวมกัน 1 ห้อง ห้องเรียนส่วนใหญ่มีแสงสว่างน้อย โต๊ะ - เก้าอี้เรียนทำด้วยไม้ (แบบดั้งเดิม) สภาพเก่าแต่ยังใช้ได้ ภายในห้องเรียนมีกระดานดำอยู่หน้าห้อง โต๊ะเรียนตั้งเป็นแถว มีภาพแสดงสัญลักษณ์ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ติดที่ผนังหน้าห้องเรียน มีป้ายนิเทศติดที่ผนังด้านหลังหรือด้านข้างของห้องเรียน โต๊ะเก้าอี้ของครูอยู่ที่มุมด้านหน้า/หลังของห้องเรียน ในด้านการรักษาความสะอาดของห้องเรียน สำหรับชั้นอนุบาล1,อนุบาล2และป.1 ครูจะเป็นผู้ดูแลและจัดการเอง สำหรับชั้น ป.2-ป.6 ครูจะจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้เด็กดูแล บรรยากาศในชั้นเรียนขึ้นอยู่กับครูผู้สอน มีการนำผลงานของเด็กติดไว้ที่ป้ายนิเทศบ้างและครูผู้สอนบางคนก็นำนักเรียนไปเรียนที่ทุ่งนาบ้างเป็นบางครั้ง ห้องเรียนสงบไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก

โรงเรียนมีห้องสมุด 1 ห้องขนาดเท่ากับห้องเรียน ห้องสมุดมีแสงสว่างเพียงพอ ห้องสมุดมีหนังสือสำหรับครูและนักเรียน แต่มีประเภทของหนังสือน้อย ช่วงเวลานักเรียนพัก รอบ ๆ ห้องสมุดจะมีเสียงดังจากนักเรียน นักเรียนมาใช้บริการน้อย เนื่องจากห้องสมุดแคบ มีโต๊ะที่มีขนาดใหญ่เกินไปตั้งอยู่ ทำให้ไม่สะดวกสำหรับนักเรียนในการเข้ามาเลือกอ่านหนังสือ และไม่มีบริการยืมหนังสือ

โรงเรียนมีโรงอาหารขนาด 2 ห้องเรียน มีแสงสว่างเพียงพอ ความสะอาดอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง บริเวณรอบ ๆ โรงอาหารมีขยะอยู่บ้าง โรงเรียนทำอาหารให้นักเรียนรับประทาน ซึ่งมักจะเป็นประเภทแกงกะทิ ผักต้ม และขนมหวานเป็นหลัก มีผลไม้แทนขนมหวานบ้างเป็นครั้งคราว ห้องปรุงอาหารมีพื้นที่ประมาณครึ่งห้องเรียน ค่อนข้างแคบ ภารโรงเป็นผู้รับผิดชอบในการเสิร์ฟอาหารโดยจะตักใส่ถาดหลุมให้นักเรียนทุกคนในปริมาณที่เหมาะสม แต่หากนักเรียนคนใดไม่พอ สามารถเติมอาหารได้อีก โรงเรียนได้เงินงบประมาณจากกทผ. 10 บาท ต่อนักเรียน 1 คน ในการจัดอาหารให้นักเรียนได้รับประทานฟรี โดยโรงเรียนได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองในชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลาม มาเป็นผู้ดูแลการจัดการซื้ออาหารจากชุมชนหรือร้านที่เป็นของชาวมุสลิมเป็นหลัก

โรงเรียนมีห้องน้ำขนาดมาตรฐานโรงเรียนกทผ. ยาว 1 เมตร กว้าง 1 เมตร จำนวน 10 ห้อง ห้องน้ำมีแสงสว่างไม่เพียงพอ ความสะอาดอยู่ในระดับปานกลาง มีน้ำ ก๊อกน้ำ ชันน้ำเพียงพอทุกห้อง แต่ไม่มีกระดาดชำระ โรงเรียนจะไม่อนุญาตให้นักเรียนมาเข้าห้องน้ำในช่วงแรกของวันเรียน และชั่วโมงที่ 5 ซึ่งเป็นชั่วโมงแรกของภาคบ่าย

โรงเรียนมีทั้งชาย 1 แห่ง แต่ยังมีชเยรอบ ๆ โรงเรียน เพราะนักเรียนหลายคนยังทั้งชเยไม่เป็นที่

โรงเรียนมีที่เล่นกีฬาคือลานซีเมนต์ หน้าโรงเรียน ซึ่งมีไกลฟุตบอลสำหรับการเล่นกีฬาฟุตบอล นักเรียนโรงเรียนนี้ชอบเล่นฟุตบอลมาก และมีทีมฟุตบอลที่เก่งมากสามารถไปแข่งกับทีมโรงเรียนอื่น ๆ ได้ ครูพลศึกษาจะเป็นผู้ดูแลการเล่นของนักเรียน ในเรื่องการดูแลด้านสุขภาพอนามัย จะมีพยาบาลประจำศูนย์อนามัย กระทรวงสาธารณสุข มาเป็นผู้ดูแลซึ่งนำหนัก วัดส่วนสูง ฉีดยาป้องกันเหาให้นักเรียน ส่วนครูประจำชั้นจะทำหน้าที่ช่วยปฐมพยาบาลเบื้องต้นในกรณีที่เด็กมีปัญหาและนำเด็กส่งคลินิกหากจำเป็น เด็กทุกคนมีประกันสุขภาพ ภาวะทุโภชนาการในเด็กมีบ้างแต่น้อย

ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียนสุเหร่าวังใหญ่แสดงไว้ในแผนผังที่ 1

2.1.2 ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน

แต่เดิม โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนอนุบาลซึ่งอาศัยศาลาของสุเหร่าเป็นสถานที่เรียน โดยอยู่ในความดูแลของอัลยีกาเด จิมวิเศษ ต่อมาในวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2577 อัลยีกาเด ได้อนุญาตให้ใช้สถานที่แห่งนี้เปิดเป็นโรงเรียนประชาบาล และให้ชื่อว่า "โรงเรียนประชาบาลตำบลหัวหมาก 4 (สุเหร่าวังใหญ่)" และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อใหม่ โดยนำเอาชื่อหมู่บ้านมาใช้ กลายเป็น "โรงเรียนสุเหร่าวังใหญ่" มาจนถึงปัจจุบัน

โรงเรียนเริ่มตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2577 โดยมีผู้บริหารโรงเรียนคนแรกคือนายจุ่น พึ่งธรรมจิต ผู้บริหารคนปัจจุบันเป็นผู้บริหารคนที่ 16 ของโรงเรียนนี้ ข้อสังเกตที่น่าสนใจเกี่ยวกับผู้บริหารของโรงเรียนนี้ก็คือ ในช่วงปี พ.ศ. 2577-2527 โรงเรียนมีผู้บริหารที่อยู่ในตำแหน่งโดยเฉลี่ยคราวละ 5 ปี 7 เดือน แต่ในช่วงปี พ.ศ. 2528-2542 ผู้บริหารอยู่ในตำแหน่งโดยเฉลี่ยคราวละ 2 ปี 1 เดือน เท่านั้น

โรงเรียนมีเป้าหมาย ปรัชญา คำขวัญ และสัญลักษณ์ของโรงเรียนดังนี้

เป้าหมาย

จัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน โยมุ่งเน้นให้นักเรียนมีคุณธรรม มีค่านิยมในความเป็นไทย นำสมัย ใฝ่รู้ เชิดชูประชาธิปไตย มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นบุคคลที่มีศักยภาพสูง สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในสังคมโลกาภิวัตน์ มีคุณลักษณะตามที่สังคมคาดหวัง "มองไกล คิดไกล ใฝ่รู้"

ปรัชญาโรงเรียน

ความสามัคคี เป็นบ่อเกิดแห่งปัญญา

คติพจน์

มองไกล คิดไกล ใฝ่รู้

คำขวัญประจำโรงเรียน

มีวินัย ใฝ่รู้ คู่คุณธรรม

ต้นไม้ประจำโรงเรียน

ต้นพิทูล

สีประจำโรงเรียน

สีส้ม-ขาว

สัญลักษณ์ของโรงเรียน

ช้างเตะฟุตบอล

2.1.3 ข้อมูลด้านบุคลากรของโรงเรียน

1) ผู้บริหาร

ผู้บริหารคนปัจจุบัน คือ นางวิไล ซาลีพรหม อายุ 55 ปี ตำแหน่งข้าราชการ ระดับ 7 คุณวุฒิ ปริญญาตรี (กศ.บ.) จากวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันกำลังเรียนหลักสูตรปริญญาโททางบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีประสบการณ์ในด้าน การสอน ประมาณ 30 ปี ประสบการณ์ทางด้านการบริหาร ประมาณ 8 ปี และประสบการณ์ในด้านอื่นๆ ได้แก่ การเป็นวิทยากรลูกเสือ ยุวกาชาดของกรุงเทพมหานคร

2) บุคลากรของโรงเรียน

อาจารย์ใหญ่	1 คน	ครูพี่เลี้ยงเด็ก	2 คน
ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่	1 คน	เจ้าหน้าที่ธุรการ	1 คน
ครูประจำ	14 คน	นักการ	2 คน
ครูจ้างประจำ	1 คน	แม่ครัว	2 คน
ครูจ้างชั่วคราว	2 คน		

คุณวุฒิ	: ระดับปริญญาเอก	1 คน
	: ระดับปริญญาโท	1 คน
	: ระดับปริญญาตรี	14 คน
	: ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ	2 คน
ระดับ	: ระดับ 3-4	7 คน
	: ระดับ 5-6	6 คน
	: ระดับ 7	3 คน

อายุเฉลี่ยของครู : 39 ปี

ศาสนา	: ครุ นับถือศาสนาพุทธ	18 คน
	: ครุ นับถือศาสนาอิสลาม	2 คน

ประสบการณ์ : ครุส่วนใหญ่เป็นครุบรรจุใหม่ ยังไม่มีประสบการณ์การสอน

ภาระงาน : งานสอนประมาณ 11-17 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
งานดูแลนักเรียน
งานอื่น ๆ ที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

3) นักเรียน

จำนวนนักเรียน : 317 คน

ศาสนา : นับถือศาสนาอิสลาม 300 คน

นับถือศาสนาพุทธ 17 คน

สภาพครอบครัว : นักเรียนร้อยละ 82.12 อาศัยอยู่กับครอบครัว

รายได้ของครอบครัว : ผู้ปกครองร้อยละ 47.08 มีรายได้ 2,500-5,000 บาท/เดือน

ผู้ปกครองร้อยละ 28.02 มีรายได้ 5,001-7,500 บาท/เดือน

ผู้ปกครองร้อยละ 10.89 มีรายได้ 7,501-10,000 บาท/เดือน

ผลการเรียนเฉลี่ย : ชั้น ป.2 และป.6 อยู่ในระดับน่าพอใจ

ชั้น ป.1 และป.4 อยู่ในระดับปานกลาง

ชั้นป.3 และป.5 อยู่ในระดับน้อย

เวลาเรียน : นักเรียนเข้าเรียนเวลา 8.00 น.และเลิก 15.00 น. ทุกวันและ
 หลังเลิกเรียนจะต้องไปเรียนศาสนาต่อที่โรงเรียนสอนศาสนา
 เวลา 15.00 น. รวมทั้งในวันหยุดด้วย

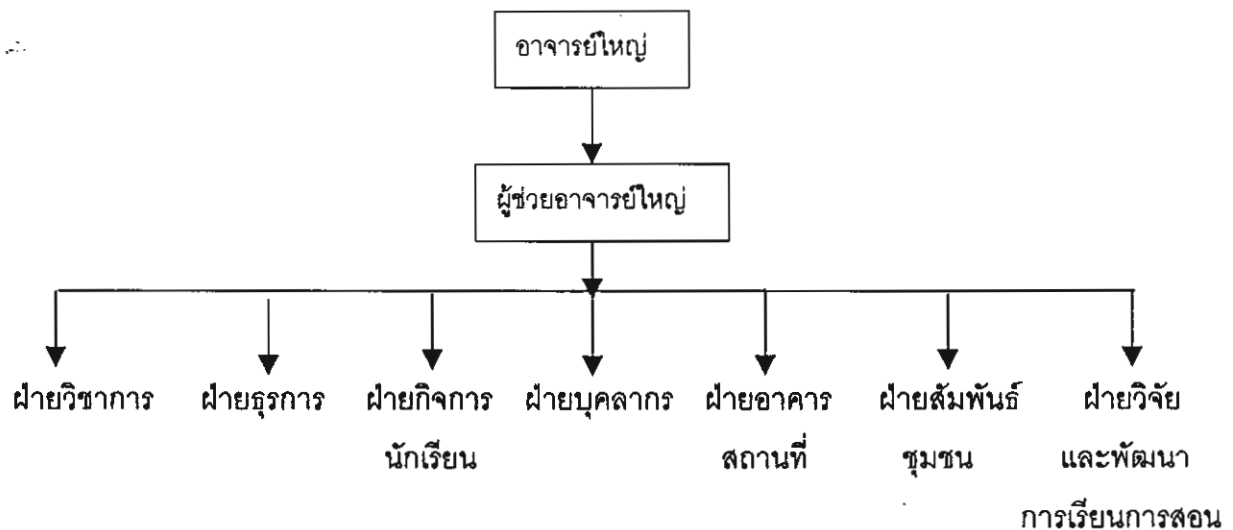
จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับชั้น อายุ ส่วนสูงและน้ำหนักเฉลี่ยของนักเรียน แสดงให้เห็นในแผนผังที่ 2 ดังนี้

แผนผังที่ 2 จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับชั้น อายุ ส่วนสูงและน้ำหนักเฉลี่ย ของนักเรียนโรงเรียนสุเหร่าวังใหญ่

ระดับชั้น	จำนวนนักเรียน			อายุเฉลี่ย	ส่วนสูงเฉลี่ย	น้ำหนักเฉลี่ย
	ชาย	หญิง	รวม			
อนุบาล1	18	17	35	4.91	105.94	18.15
อนุบาล2	20	17	37	5.57	114.31	20.11
ประถมศึกษาปีที่ 1	23	27	50	6.5	118	20.24
ประถมศึกษาปีที่ 2	25	21	46	7.7	122.87	22
ประถมศึกษาปีที่ 3	20	16	36	8.7	129.03	27.18
ประถมศึกษาปีที่ 4	18	15	33	9.8	134.90	30.63
ประถมศึกษาปีที่ 5	24	18	42	10.5	151	33.16
ประถมศึกษาปีที่ 6	13	25	38	11.5	144	35.5
รวม	161	156	317			

2.1.4 การบริหารโรงเรียน

ระบบการบริหารโรงเรียนในปัจจุบันมีลักษณะดังแสดงในแผนผังข้างล่างนี้

โรงเรียนมีคณะกรรมการการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยประธานกรรมการ 1 คน รองประธานกรรมการ 2 คน และกรรมการ 12 คน โดยมีอาจารย์ใหญ่ทำหน้าที่กรรมการและเลขานุการ โดยคณะกรรมการการศึกษา ทำหน้าที่ช่วยให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่โรงเรียนในการบริหารงานโรงเรียน และช่วยประสานงานกับชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ

สถานนักเรียน ประกอบด้วย คณะกรรมการนักเรียนอีก 10 คน ซึ่งเป็นตัวแทนของนักเรียนระดับชั้นต่าง ๆ คณะกรรมการสถานนักเรียนทำหน้าที่ช่วยเหลือคณะครูในเรื่องการเข้าแถว เดินแถว ตรวจเครื่องแต่งกาย การพูดจาในที่สาธารณะ การรักษาความสะอาด การดำเนินโครงการวันแม่ และการดำเนินโครงการซ่อมเสริม

งบประมาณของโรงเรียน ปกติได้รับน้อยมาก แต่ด้วยการประสานงานของผู้บริหาร การสนับสนุนจากคณะกรรมการการศึกษา คนในชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้อำนวยการเขต สก. สข. ในปี พ.ศ. 2543 และ 2544 ทางโรงเรียนได้รับงบประมาณดังนี้

งบประมาณของโรงเรียนประจำปีการศึกษา 2543-2544

ปีงบประมาณ	แหล่งที่มา	จำนวนเงิน	ใช้ในโครงการ
พ.ศ. 2543	งบกทม.	66,300 บาท	จัดซื้อ จัดจ้างในโครงการวิชาการ ธุรการ
	งบอุดหนุนรัฐบาล	128,260 บาท	จัดซื้อ จัดจ้างในโครงการวิชาการ ธุรการ
	งบพัฒนา	120,000 บาท	อาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและบุคลากร
	งบบริจาค	20,000 บาท	พัฒนาสิ่งแวดล้อมและบุคลากร
	งบที่ชุมชนมอบให้โรงเรียน	99,000 บาท	โครงการที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น เพาะเห็ด เลี้ยงปลาตุ๊ก
พ.ศ. 2544	งบกทม.	9,580,000	งบสร้างอาคารเรียนหลังใหม่

โรงเรียนได้จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2543 ขึ้น โดยมีสาระดังนี้

นโยบายและเป้าหมายของโรงเรียน

เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของคณะผู้บริหารกรุงเทพมหานครที่ว่า "การศึกษา กทม. ก้าวหน้า มีมาตรฐาน ทันสมัย ดำรงความเป็นไทยในความเป็นสากล" ทางโรงเรียนมีนโยบายที่จะปลูกฝังให้นักเรียนมีความรู้ คุณธรรม สามารถนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการเรียนการสอน ใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เน้นศักยภาพ และฝึกวิถีประชาธิปไตย พร้อมทั้งจะอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุขเพื่อดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายโรงเรียนได้วางกรอบนโยบายหลักของโรงเรียนโดยมุ่งเน้น

1. การส่งเสริมศักยภาพของนักเรียน ทุกกลุ่มประสบการณ์
2. การส่งเสริมให้นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมอย่างมีความสุข
3. การส่งเสริมวินัยบุคลากรในโรงเรียน
4. การส่งเสริมและเน้นการทำงานเป็นทีม
5. การส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาโรงเรียน
6. การส่งเสริมวิถีทางแบบประชาธิปไตย
7. การส่งเสริมให้เป็นผู้ที่มีความประพฤติ มีคุณธรรมช่วยเหลือสังคมและส่วนรวม
ให้ขวัญ กำลังใจ และจัดสวัสดิการให้กับนักเรียนและครู

วิสัยทัศน์ของโรงเรียน

จัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน โดยมุ่งเน้นให้นักเรียน มีคุณธรรม มีค่านิยมในความเป็นไทย นำสมัยใฝ่รู้ ควบคู่ประชาธิปไตย มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นบุคคลที่มีศักยภาพสูงสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ มีคุณลักษณะตามที่สังคมคาดหวัง “มองกว้างคิดไกล ใฝ่รู้”

ปรัชญาโรงเรียน

ความสามัคคี เป็นบ่อเกิดแห่งปัญญา

คติพจน์

มองไกล คิดไกล ใฝ่รู้

คำขวัญประจำโรงเรียน

มีวินัย ใฝ่รู้ คู่คุณธรรม

วัตถุประสงค์ของการพัฒนา

โรงเรียนสุเหร่าวังใหญ่ ได้วางวัตถุประสงค์ของบุคลากร ตามพันธกิจของโรงเรียนที่ได้ตั้งไว้ดังนี้

ด้านวิชาการ

เพื่อลดอัตราการการซ้ำชั้น ให้น้อยลงกว่าเดิม

เพื่อให้นักเรียนสามารถอ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณ ได้อย่างดีตามสภาพของระดับ

ชั้นนั้น ๆ

เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามพ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูให้สอนโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง

ด้านอาคารสถานที่

เพื่อให้อาคารเรียนและห้องเรียนมีความสมบูรณ์ สวยงามและสามารถใช้ประโยชน์ได้

เต็มที่

เพื่อให้พื้นที่ของโรงเรียนสะอาด สวยงาม

เพื่อให้ครูและนักเรียนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้เต็มศักยภาพของแต่ละคนและมีขวัญกำลังใจดี

ด้านธุรการการเงินและพัสดุ

เพื่อให้งานธุรการ การเงินและพัสดุ เข้าสู่ระบบที่ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนของงานสารบรรณ

เพื่อความเป็นสัดส่วนมีระเบียบเรียบร้อยสวยงาม เสริมบรรยากาศในการทำงาน

เป้าหมาย

ด้านพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปีการศึกษา 2543

เปิดสอนชั้นอนุบาล 1 จำนวน 1 ห้องเรียน

เปิดสอนชั้นอนุบาล 2 จำนวน 1 ห้องเรียน

ด้านพัฒนาคุณภาพบุคลากรทางการศึกษา

จัดอบรมครู สร้างความพร้อม เสริมทักษะการสอนทุกปีการศึกษา ปีละ 2 ครั้ง จนครบทุกกลุ่มประสบการณ์

จัดอบรมนักเรียน ค่ายคณิตศาสตร์ ค่ายวิทยาศาสตร์

นำครูไปดูงาน ตามโรงเรียนต่าง ๆ ที่จัดการเรียนการสอนดีเยี่ยม

จัดสัมมนาครูอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

ด้านพัฒนาอาคารสถานที่

ของบประมาณสร้างอาคารเรียนหลังใหม่ ในเนื้อที่ใหม่เพื่อขยายชั้นเรียนและจัดให้มีโรงเรียนฝึกอาชีพ (สามประโยชน์) จัดสิ่งแวดล้อมให้สวยงาม ร่มรื่น

ด้านบุคลากร

เพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ ในการทำงาน สามารถเปลี่ยนและปรับพฤติกรรมจัดการเรียนการสอนและปฏิบัติงานอื่นได้ดีขึ้น

เพื่อให้ครู ภารโรง ปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ มีวินัย มีความรับผิดชอบ ในหน้าที่ที่ขึ้น

ด้านกิจการนักเรียน

เพื่อให้ นักเรียนมีระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม และมีความรับผิดชอบต่อนักเรียน

เพื่อจัดกิจกรรมรับรอง ความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของนักเรียน ในการที่จะเลือกปฏิบัติกิจกรรมในเวลาว่างได้

ด้านความสัมพันธ์ชุมชน

เพื่อสร้างความเข้าใจ ความสัมพันธ์ ความร่วมมือที่ดีระหว่างชุมชน กับโรงเรียนซึ่งจะนำไปสู่ การแก้ปัญหาของนักเรียนพร้อมกัน

แผนงาน/โครงการของโรงเรียน ปีการศึกษา 2543

ที่	แผนงาน/โครงการ	ลักษณะของแผน ไม่ใช้เงิน, ใช้เงินหาได้, ของบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ โครงการ
1.	แผนงานพัฒนางานวิชาการ โครงการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนสุเหร่าวังใหญ่ โครงการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน โครงการสอนซ่อมเสริมคณิตศาสตร์ โครงการประเมินผลและวิจัยในชั้นเรียน โครงการจัดทำสื่อการเรียนการสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง โครงการผลิตสื่อการสอนสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน โครงการส่งเสริมการอ่าน โครงการวัดผลและประเมินผลการเรียน โครงการกิจกรรมประเพณีปัญหาพัฒนาเยาวชน โครงการโภชนาการเพื่อสุขภาพในปี 2000 โครงการสุนทรภู่รำลึก โครงการภาษาไทยวันละคำ โครงการคลินิกในหลวงห้วงภาษา โครงการพัฒนาจริยธรรมและคุณธรรม โครงการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในงานศิลปะ	ของบประมาณ ของบประมาณ ใช้เงินที่หาได้ ของบประมาณ ของบประมาณ ของบประมาณ ของบประมาณ ใช้เงินที่หาได้ ของบประมาณ ใช้เงินที่หาได้ ใช้เงินที่หาได้ ใช้เงินที่หาได้ ใช้เงินที่หาได้ ใช้เงินที่หาได้ ใช้เงินที่หาได้	อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยฯ อ.สุนทร อ.ดาวรุ่ง อ.นพรัตน์ อ.กนิรี อ.วิราพร อ.สุนทร อาจารย์ใหญ่ อ.บุญเรือน อ.สุนทร อ.สุนทร อ.สุนทร อ.สุนทร อ.สุวรรณ อ.โชคชัย
2.	แผนงานพัฒนาด้านอาคารสถานที่ โครงการสวนสวยโรงเรียนงาม โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนสุเหร่าวังใหญ่ โครงการสร้างอาคารเรียน 5 ชั้น	ของบประมาณ ของบประมาณ ของบประมาณ	อ.อดุลย์ อ.อดุลย์ อาจารย์ใหญ่
3.	แผนงานพัฒนาธุรการ,การเงินและพัสดุ 1. โครงการปรับปรุงงานพัสดุครุภัณฑ์	ของบประมาณ	อ.สุนทร

ที่	แผนงาน/โครงการ	ลักษณะของแผน ไม่ใช้เงิน, ใช้เงินหาได้, ของงบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ โครงการ
4.	แผนงานพัฒนากิจการนักเรียน โครงการจัดบริการห้องสมุด โครงการสหการ โครงการใช้ห้องสมุดเคลื่อนที่ โครงการจัดกิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ โครงการอยู่ค่ายพักแรมลูกเสือสามัญและยุวภาษา ระดับ 2 โครงการส่งเสริมทักษะด้านนาฏศิลป์ – ดนตรี โครงการห้องเรียนในโลกกว้าง โครงการธนาคารความดี โครงการเลี้ยงปลาตุ๊กในกระชัง โครงการเพาะเห็ดนางฟ้า โครงการจัดกิจกรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โครงการจัดงานวันแม่และจัดนิทรรศการศิลปวัฒนธรรมไทย โครงการจัดกิจกรรมสัปดาห์วิทยาศาสตร์	ใช้เงินที่หาได้ ใช้เงินที่หาได้ ใช้เงินที่หาได้ ใช้เงินที่หาได้ ใช้เงินที่หาได้ ใช้เงินที่หาได้ ใช้เงินที่หาได้ ใช้เงินที่หาได้ ใช้เงินที่หาได้ ใช้เงินที่หาได้ ใช้เงินที่หาได้ ใช้เงินที่หาได้ ใช้เงินที่หาได้ ใช้เงินที่หาได้ ใช้เงินที่หาได้	อ.ภัทรสรรพพร อ.ภัทรสรรพพร อ.ภัทรสรรพพร อ.ปิยะพงษ์ อ.ปิยะพงษ์ อ.วิภาพร อาจารย์ใหญ่ อ.สุนทร อ.ปิยะพงษ์ อ.อดุลย์ อ.ปิยะพงษ์ อ.ปิยะพงษ์ อ.ปิยะพงษ์ อ.ปิยะพงษ์
5.	แผนงานพัฒนาความสัมพันธ์กับชุมชน 1. โครงการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน	ใช้เงินที่หาได้	ผู้ช่วยฯ

แผนงานเร่งด่วนของโรงเรียน

คือ การปฏิรูปการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยกำหนดให้คณะครู วิเคราะห์หลักสูตร จัดทำกำหนดการสอนระยะยาว แผนการสอนประจำชั่วโมง ผลิตสื่อการสอน จัดทำแบบทดสอบ จัดบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ ฝ่ายบริหารจัดการนิเทศภายในเป็นประจำสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียน

2.2 แนวคิดหรือกระบวนทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้(Paradigm on Learning)

ก. ผู้บริหาร

ผู้บริหารคนปัจจุบันของโรงเรียน ซึ่งเพิ่งย้ายมาบริหารงานที่โรงเรียนนี้ได้ประมาณปีเศษ มีทัศนะเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ดีว่า เป็นการเรียนรู้ที่ควรได้จากการคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น และการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ท่านกล่าวว่ากระบวนทัศน์ที่โรงเรียนใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ 5 ทฤษฎี ซึ่งได้มาจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุข ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย: ศิลปะ ดนตรี กีฬา และทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย: การฝึกฝน กาย วาจาใจ ท่านได้พยายามดำเนินการในหลาย ๆ ด้านเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และเพื่อให้โรงเรียนสามารถผ่านเกณฑ์การประเมินมาตรฐานโรงเรียน ท่านได้พยายามจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของเด็กหลายประการ เช่น การจัดหลักสูตรให้เด็กศึกษาค้นคว้า การผลิตสื่อและอุปกรณ์สำหรับใช้ในการเรียนการสอน การจัดสวนหย่อมและปลูกต้นไม้ และการช่วยให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการศึกษา ท่านให้ความสำคัญกับการพัฒนาวินัยในเด็ก ความเป็นระเบียบเรียบร้อย การมีมารยาทดี มีวาจาไพเราะ และมีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ รวมทั้งเรื่องการรักษาความสะอาด

ข. ครู

ข้อมูลจากการสอบถามและการสัมภาษณ์ทั้งครูและนักเรียน รวมทั้งจากการสังเกตกิจกรรมการเรียนรู้ในปัจจุบัน(ซึ่งสอนโดยครูที่ยังไม่เปลี่ยนแปลงการสอน) มีความสอดคล้องต้องกันว่า ในอดีต(ก่อนปี พ.ศ. 2540) ครูมีความเข้าใจว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียน และผู้เรียนไม่มีความสามารถในการเรียนรู้ ดังนั้น วิธีที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ก็คือ (1) การบอกอธิบายให้เด็กรู้ (2) การทำให้ดูหรือให้ดูแบบ และให้เด็กเลียนแบบหรือทำตาม (3) การให้อ่านหนังสือหรือตำราแล้วท่องจำ (4) การให้ทำแบบฝึกหัด (5) การให้ทดลองปฏิบัติจริงบ้างเป็นบางเรื่อง บางวิชา(แต่น้อยมาก) (6) การลงโทษ โดยการว่ากล่าว ตักเตือน ดุด่า เหน็บแนม ตีเพื่อให้ตั้งใจทำงานและเรียนรู้ และ (7) การเข้มงวดกวดขันเรื่องระเบียบวินัย

ความรู้สึกของครูที่มีต่อลักษณะการเรียนการสอนดังกล่าว แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ครูกลุ่มหนึ่งรู้สึกพอใจในแนวคิดและการปฏิบัติตามแนวคิดดังกล่าว ด้วยเหตุผลที่ว่า (1) เด็กได้เรียนรู้ไปในทิศทางเดียวกัน (2) เด็กมีความเข้าใจตรงกัน (3) เด็กเรียนอ่อนสามารถอ่านออกเขียนได้ และ(4) มีวิธีวัดผลที่เป็นมาตรฐานชัดเจนสามารถตัดสินได้ว่า ใครสอบได้ สอบตก ส่วนครูกลุ่มที่ไม่พอใจในแนวคิดและการปฏิบัติตามแนวคิดดังกล่าว ให้เหตุผลว่า ไม่พอใจเพราะ (1) เด็กไม่เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สบาย (2) เด็กไม่มีความสุข (3) เด็กไม่ได้เรียนรู้อย่างหลากหลาย (4) เด็กเคยชินกับการทำตัวอย่างและทำตามคำสั่ง (5) เด็กคิดไม่เป็น แก้ปัญหาไม่ได้ และ (6) เด็กนำความรู้ไปใช้ไม่ได้

ปัจจุบันแนวคิดหรือกระบวนการทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้ของครู ได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต(ก่อนปี พ.ศ.2540)หลายประการ จากแบบสอบถามความคิดเห็นแบบประเมินค่าเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาจำนวน 30 รายการ พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของครูในอดีตอยู่ในระดับมากเพียง 9 รายการ ส่วนอีก 21 รายการอยู่ในระดับน้อย แต่ในปัจจุบันไม่มีรายการใดอยู่ในระดับน้อยเลย ทุกรายการอยู่ในระดับมากและมากที่สุด โดยที่รายการที่อยู่ในระดับมากที่สุด มี 7 รายการได้แก่ (1) การให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ (2) การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการลงมือทำ (3) การให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (4) การคิดและแสวงหาแนวทางมาใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน (5) การจัดหลักสูตรบูรณาการ (6) การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ และ (7) การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของครูในช่วงก่อนและหลังปี พ.ศ. 2540 มีดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้	ในอดีต ก่อนปี พ.ศ. 2540		ปัจจุบัน หลังปี พ.ศ. 2540	
	ความคิดเห็น X	ความหมาย	ความคิดเห็น X	ความหมาย
ท่านเห็นด้วยตามแนวคิดต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด				
1. การสร้างความไม่รู้จักแก่ผู้เรียน	2.62	มาก	3.12	มาก
2. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง	2.75	มาก	3.12	มาก
3. การให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูลความรู้ด้วยตนเอง	2.25	น้อย	3.50	มากที่สุด
4. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการลงมือทำ	2.50	มาก	3.50	มากที่สุด
5. การให้ผู้เรียนใช้ความคิดทำความเข้าใจเรื่องที่เรียนรู้ด้วยตนเอง	3.25	มาก	3.00	มาก
6. การให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน	2.20	น้อย	3.13	มาก
7. การให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้	3.00	มาก	3.50	มากที่สุด
8. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ และทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ และดำรงชีวิต	3.00	มาก	3.25	มาก
9. การวิเคราะห์ปัญหาในการเรียนการสอน	2.00	น้อย	2.75	มาก
10. การคิดหรือแสวงหาแนวทางต่าง ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน	2.62	มาก	3.62	มากที่สุด
11. การนำแนวคิดแนวทางมาลงใช้จริงในห้องเรียน	2.38	น้อย	3.38	มาก
12. การสังเกตผลและเก็บข้อมูลการทดลองใช้	1.87	น้อย	3.06	มาก
13. การนำผลการทดลองมาใช้ในการวางแผน ปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป	1.87	น้อย	2.75	มาก
14. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูและชุมชน	2.25	น้อย	2.87	มาก
15. การจัดหลักสูตรแบบบูรณาการ	2.25	น้อย	3.50	มากที่สุด
16. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ	2.25	น้อย	3.50	มากที่สุด
17. การบูรณาการคุณธรรม และค่านิยมในวิชาต่าง ๆ	2.38	น้อย	3.25	มาก
18. การจัดหลักสูตรท้องถิ่น	1.75	น้อย	2.50	มาก
19. การจัดสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน	2.00	น้อย	3.38	มาก
20. การฝึกทักษะการคิดให้แก่ผู้เรียน	2.50	มาก	3.50	มาก
21. การฝึกทักษะการจัดการให้แก่ผู้เรียน	2.25	น้อย	3.38	มาก
22. การฝึกทักษะการเผชิญสถานการณ์ให้แก่ผู้เรียน	2.00	น้อย	2.88	มาก
23. การฝึกทักษะการแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียน	1.89	น้อย	3.12	มาก
24. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง	2.78	มาก	3.62	มากที่สุด
25. การจัดสภาพแวดล้อมและสื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้	2.25	น้อย	3.25	มาก
26. การให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้	1.63	น้อย	2.50	มาก
27. การส่งเสริมและใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	1.87	น้อย	2.75	มาก
28. การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้	1.66	น้อย	3.00	มาก
29. การช่วยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน	2.25	น้อย	2.62	มาก
30. การวัดและประเมินผลด้วยวิธีการหลากหลาย	2.25	น้อย	3.37	มาก

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.00 หมายถึงครูเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึงครูเห็นด้วยในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึงครูเห็นด้วยในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึงครูเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

จากการสัมภาษณ์ครู พบว่าโรงเรียนนี้มีครูระดับปริญญาเอกจบมาปฏิบัติงานสอนที่โรงเรียนนี้ได้ประมาณปีเศษ ๆ ซึ่งครูท่านนี้นับเป็นกำลังสำคัญของโรงเรียน ครูท่านนี้เล่าว่าได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้มาตั้งแต่สมัยเรียนปริญญาตรี แต่ไม่ชัดเจนมากนัก มาเริ่มเข้าใจอย่างชัดเจนหลังจากเรียนในระดับปริญญาเอก การคิดมีความละเอียดละออและมีขั้นตอนมากขึ้น ยิ่งเมื่อมีโอกาสเข้าไปช่วยงานที่ศาลาว่าการกรุงเทพมหานครและกลับมาปฏิบัติงานสอน ยิ่งเห็นความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้มากขึ้นและเชื่อมั่นว่า เด็กทุกคนมีศักยภาพสามารถเรียนรู้ได้ ครูท่านนี้เห็นว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญ ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและเกิดขึ้นได้หลาย ๆ ทางและการเรียนรู้ที่ดีจะเกิดขึ้นได้ดี ในเงื่อนไขของความเป็นกัลยาณมิตรกันระหว่างครูและนักเรียน ครูจะต้องมีความรัก ความเมตตา และมีความเข้าใจ อารมณ์และความรู้สึกของเด็ก ครูจะต้องมีความเชื่อว่าเด็กสามารถพัฒนาได้หากครูให้ความช่วยเหลือให้กำลังใจ และพยายามดึงความสามารถต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตัวเด็กออกมา การช่วยให้เด็กสามารถสร้างสรรค์ผลงานออกมาได้ จะเป็นแรงผลักดันให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน นอกจากนั้น ประสบการณ์ที่ได้จัดทำโครงการการแก้ปัญหาการอ่านหนังสือไม่ออก ยิ่งทำให้เห็นว่าเด็กต้องการความเชื่อมั่นและกำลังใจจากครูในการเรียนรู้ ครูท่านนี้เห็นว่า เด็กมีความใฝ่รู้เป็นธรรมชาติอยู่แล้ว และมีธรรมชาติที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง เด็กมีการคิดอยู่แล้ว เพียงแต่ยังไม่เป็นระบบต่อเนื่อง เด็กมีการสร้างความรู้อยู่แล้วในเชิงรูปธรรม แต่การสร้างความรู้ของเด็กยังเป็นไปอย่างไม่เป็นระบบ ซึ่งเป็นหน้าที่ครูที่จะต้องช่วยเหลือเด็ก ท่านเห็นว่าทุกอาชีพต้องมีการพัฒนา ครูจำเป็นต้องพัฒนาตนเองด้วย ท่านกล่าวว่า แต่ก่อนเมื่อเรียนอยู่ในระดับปริญญาโท รู้สึกว่าการทำวิจัยเป็นเรื่องไม่ยาก เพียงแต่มีการคิดและเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและเมื่อเรียนในระดับปริญญาเอกแล้ว มีความเห็นว่า การทำวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนจะสามารถช่วยอธิบายแง่มุมของการเรียนการสอนได้ดี และถ้าตัวครูแสดงให้เห็นว่าครูเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เด็กก็จะปฏิบัติตัวเช่นเดียวกัน

ครูท่านนี้มีความเข้าใจและมีกระบวนการทัศนเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาปี 2542 และยังสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นตัวอย่างกับครูคนอื่น ๆ เป็นที่พึ่งของครูคนอื่น ๆ ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครูและสามารถปฏิบัติตนตามคำแนะนำที่ได้ประกอบการเป็นกัลยาณมิตรของครูท่านนี้ จึงทำให้ครูท่านนี้เป็นผู้ที่ครูคนอื่น ๆ ให้ความเชื่อถือ

นอกจากมีครูในระดับปริญญาเอก 1 ท่านแล้ว ในโรงเรียนยังมีครูระดับปริญญาโทอีก 1 ท่าน ครูท่านนี้เห็นว่า เด็กจะเรียนรู้ได้ดีหากมีการเรียนรู้ด้วยตนเองและมีการนำความรู้ไปใช้ การให้เด็กได้ทำงานกลุ่มร่วมกันโดยมีการฝึกให้เด็กมีระเบียบ มีการสร้างข้อตกลงก่อนเรียนให้อิสระกับเด็กในการแสวงหาความรู้และเปิดโอกาสให้เด็ก ๆ แสดงความคิดเห็นและเคารพฟังความคิดเห็นของกันและกันช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้ดี ครูท่านนี้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ตามความคิดความเชื่อดังกล่าว ขณะสอนครูจะให้ผู้เรียนศึกษาใบงานและทำกิจกรรมกลุ่มตามระดับความสามารถโดยเดินไปมาระหว่างกลุ่ม เพื่อให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือแก่เด็กเมื่อเด็กร้องขอและการช่วยเหลือมักจะออกมาในลักษณะของคำแนะนำมากกว่า

การบอกคำตอบ ครูท่านนี้มีบุคลิกที่สุ่ม ค่อนข้างขี้น ทำให้เด็กรู้สึกกลัว ๆ กลัว ๆ เด็กจะให้ความเคารพ และทำตามหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายอย่างดี ครูท่านนี้กล่าวว่า เมื่อก่อนไม่ค่อยได้ให้ความสำคัญกับการประเมินผล แต่เมื่อได้ลองทำแล้วรู้สึกที่ดี เพราะทำให้เกิดรู้ตัวเอง ยอมรับตัวเองและเพื่อน

นอกจากครูทั้ง 2 ดังกล่าว ครูที่เหลือจะเป็นครูที่มีคุณวุฒิปริญญาตรี ซึ่งสามารถแบ่งได้ เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานที่โรงเรียนนี้มานานและกลุ่มครูที่เพิ่งเข้ามาปฏิบัติงานไม่เกิน 5 ปี ซึ่งกลุ่มหลังมีจำนวนที่มากกว่ากลุ่มแรก แต่โดยภาพรวมกลุ่มครูมีความเข้าใจ แต่เดิมว่าการเรียนรู้เป็นการทำตามแบบ การสอนจึงมักเน้นให้เด็กดูแบบแล้วทำตามแบบหรือชี้และบอก ให้เด็กทำและการเรียนรู้เกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนแต่จากการอบรมต่าง ๆ รวมทั้งจากการอ่านหนังสือและ เอกสารต่าง ๆ ครูได้พยายามปรับเปลี่ยนความคิดและการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้เด็ก โดยการเปิด โอกาสให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้ทำกิจกรรม ให้ลงมือทำและปฏิบัติจริงให้มากขึ้น ให้สืบค้นความรู้ ใช้ความคิด ให้โอกาสเด็กเลือกสาระที่ตนสนใจ เลือกวิธีเรียนที่ตนชอบ และบูรณาการวิชาศิลปะ และ คุณธรรมในการสอน ครูกล่าวว่า การที่โรงเรียนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามแนว ที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษา การประกันคุณภาพ และ NTQ ล้วนเป็นแรงผลักดันให้ครูจำเป็นต้อง แสวงหาความรู้ โดยการอ่านหนังสือและเอกสารต่าง ๆ การไปเข้าประชุมทางวิชาการและรับการอบรม รวมทั้ง การไปศึกษาดูงานโรงเรียนต่าง ๆ ทำให้ครูพยายามปรับเปลี่ยนความคิดและการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้เด็ก โดยการเปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้สืบค้นความรู้ ใช้ความคิด ให้โอกาสเด็กเลือกสาระที่ตนสนใจ และเลือกวิธีเรียนที่ตนชอบ ให้ทำกิจกรรม ให้ลงมือทำและปฏิบัติจริงให้มากขึ้น รวมทั้งมีการบูรณาการ วิชาศิลปะและคุณธรรมในการสอนเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้ครูจะได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ไปบ้างแล้วก็ตาม แต่ครูก็กล่าวว่า ยังมีความไม่กระจ่างในอีกหลายเรื่อง เช่น

1) วิชาที่สอน โดยเฉพาะวิชาที่เป็นทักษะ มีลักษณะไม่เหมาะที่เด็กจะเรียนรู้ได้เอง สู้บอกเด็ก และเด็กเลียนแบบครู เด็กจะเรียนรู้และทำได้เร็วกว่าการสอนให้เด็กคิดหรือเรียนรู้เอง ไม่สามารถทำได้ตลอด การสอน เพราะถ้าให้เด็กคิดเองจะเรียนรู้เนื้อหาได้น้อย และในการสอนใช้ข้อสอบกลางซึ่งวัดเนื้อหาเด็กก็จะ ทำไม่ได้

2) แม้จะได้พยายามสอดแทรกและปรับเปลี่ยนการสอนตามแนวใหม่บ้างแล้ว แต่คิดว่าจะสอน แบบเดิมหรือแบบใหม่อย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องพยายามแสวงหาความพอดี

3) ยังไม่ค่อยเข้าใจอย่างชัดเจนต้องแก้เกี่ยวกับเรื่อง การสร้างความรู้ด้วยตนเอง การสอนโดย ครูยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การนำความรู้ไปใช้(ทำได้ในแง่ของการถามคำถามว่าเด็กนำความรู้ไปใช้ได้อย่างไร) การวิจัย การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบทางด้านกระบวนการเรียนรู้

แม้ว่าครูจะกล่าวว่ายังมีความเข้าใจไม่กระจ่างเกี่ยวกับการเรียนรู้ในหลายเรื่อง แต่ครูก็ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการเรียนที่ดีไว้ว่า การเรียนรู้ที่ดีคือการที่ผู้เรียนได้คิด ได้แสดงออก ได้ลงมือปฏิบัติจริง ได้สร้างงานด้วยตนเอง ได้แสวงหาความรู้และศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความเป็นกัลยาณมิตร ความรักความเมตตาจากครูและคาดว่าในอนาคตการเรียนรู้จะเปลี่ยนไป การเรียนรู้จากเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และสื่อจะมีมากขึ้น

ค. นักเรียน

นักเรียนส่วนใหญ่ให้ข้อมูลที่สอดคล้องกับครูว่า การเรียนรู้ในอดีต มักเป็นการเรียนจากการบอก/สั่งของครู ครูอธิบายและตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ มีการสาธิตและใช้สื่อประกอบบ้าง ให้นักเรียนทดลองบ้าง แต่น้อยมาก ในทัศนะของนักเรียน วิธีเรียนรู้ที่ดีและนักเรียนชอบก็คือ การเรียนรู้ที่มีสาระอย่างเอาจริงเอาจัง แต่สนุกและตลก การเรียนรู้ที่มีกิจกรรมมาก ๆ และหลากหลายทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน นักเรียนชอบที่จะเรียนจากกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมที่ให้นักเรียนคิดเอง ทำเอง ได้ทดลอง วาดรูป ทำงานประดิษฐ์ เล่นกีฬา ไปทัศนศึกษา หรือเรียนนอกสถานที่ ได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ได้คิดวิเคราะห์ ได้เล่นเกมสลับบทเรียน นักเรียนตอบว่าตนจะเรียนรู้ได้ดี หากครูให้ออกาสนักเรียนในการทำสิ่งต่าง ๆ และคอยให้คำแนะนำจนงานเสร็จ นักเรียนชอบอภิปราย แสดงความสามารถ โชว์ผลงาน และเรียนรู้จากสื่อและคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชอบการเรียนแบบสบาย ๆ ไม่บังคับ และชอบให้ครูมาสอนร่วมกันหลาย ๆ คน มีเด็กบางคนตอบว่า ต้องการให้ครูสอนสาระที่ยาก ๆ บ้าง นอกจากนั้น นักเรียนยังให้ข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ว่า นักเรียนชอบที่จะเรียนรู้กับครูที่เป็นคนดี รักเด็ก ใจดี ตั้งใจสอน กระตือรือร้น เอาใจใส่นักเรียน อารมณ์ดี ไม่ตีเด็ก พุดกับเด็กดี ๆ ตักเตือนดี ๆ และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก นักเรียนต้องการให้ครูอบรมบ่มนิสัยและเข้มงวดในการลงโทษนักเรียน เมื่อนักเรียนทำตัวไม่ดี จากการสังเกตกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ข้อมูลที่นักเรียนให้จากการตอบแบบสอบถามสอดคล้องกับสิ่งที่เกิดขึ้น ในวิชาที่ครูสอนดี มีกิจกรรมที่เด็กชอบ เด็กแสดงออกอย่างมีความสุข แต่ในวิชาที่ครูดุ นักเรียนจะกลัว ไม่กล้าสบตาครู และจะแสดงความไม่มั่นใจตนเองเมื่อครูถาม(จะตอบแล้วถามครูว่า "ใช่มั้ย" บ่อย ๆ) นักเรียนที่นั่งอยู่ด้านหลัง ซึ่งครูไม่ได้สังเกตเห็น จะแอบเล่นและพูดคุยกัน

ง. ผู้ปกครองและชุมชน

ในอดีตผู้ปกครองและชุมชนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ของลูกและโรงเรียนมากนัก โดยเฉพาะเด็กผู้หญิง ผู้ปกครองคิดว่าไม่จำเป็นต้องเรียนมาก เพราะโตขึ้นจะต้องแต่งงาน แต่ในปัจจุบัน แนวความคิดได้เปลี่ยนไป เนื่องจากการได้เข้าไปมีงานทำในสนามกอล์ฟ และได้รับการกระตุ้นจากผู้มาเล่นกอล์ฟประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งก็คือ การสมัครงานที่ต้องการวุฒิทางการศึกษา และคนรับรอง จึงเห็นความสำคัญของการศึกษาและส่งลูกมาเรียนมากขึ้น ชุมชนกับโรงเรียนขาด

ความสัมพันธ์ที่ดีกันมาก่อน แต่ปัจจุบันผู้บริหารโรงเรียนได้เข้าไปประสานสัมพันธ์กับชุมชนและผู้ปกครองมากขึ้น ชุมชนจึงเริ่มเข้ามาช่วยเหลือโรงเรียน และส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนมากขึ้น

ในทัศนะของผู้ปกครอง โรงเรียนมีหน้าที่ให้ความรู้และช่วยให้เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองและสังคมได้ ผู้ปกครองต้องการให้ลูกเป็นเด็กน่ารัก เรียนดีสมวัย ชุมชนต้องการให้เด็กเป็นคนมีวินัย และไม่ติดยาเสพติด ผู้ปกครองได้รับรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษาบ้าง แต่ยังไม่ค่อยเข้าใจอะไรมากนัก และรู้สึกว่บางครั้งเด็กสับสนจากการเรียนตามแบบใหม่

2.3 ยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ตามแนวคิดของการพัฒนาทั้งโรงเรียนนั้น (Whole School Development) ทุก ๆ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน จะต้องรับรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาร่วมกัน โรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาโรงเรียนนี้ แม้จะไม่ได้ใช้แนวคิดดังกล่าวอย่างเป็นทางการเป็นกิจลักษณะ แต่ก็ได้มีการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเห็นได้ว่า ส่งผลในทางบวกต่อการพัฒนา การดำเนินการที่เอื้อต่อความสำเร็จดังกล่าวสามารถประมวลได้ดังนี้

2.3.1 การสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ของครู

ผู้บริหารพยายามช่วยให้ครูปรับเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ โดยการเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ครูไปเข้าประชุมทางวิชาการ รับการอบรม ศึกษาดูงาน และอ่านหนังสือและเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ข้อมูลปรากฏชัดว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2543 ครูของโรงเรียนมีโอกาสไปเข้าประชุมและรับการอบรมในเรื่องต่าง ๆ เป็นจำนวนประมาณ 20 เรื่อง และมีโอกาสได้ไปศึกษาดูงานโรงเรียนต่าง ๆ ประมาณ 10 โรงเรียน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตการสอน เมื่อถามว่า ครูได้แนวคิดวิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการสอนหรือการพัฒนามาจากไหน ครูส่วนใหญ่จะตอบว่าได้มาจากไปรับการอบรม หรือการศึกษาดูงาน หรือจากเอกสารที่ผู้บริหารถ่ายเอกสารมาให้อ่าน ผู้บริหารส่งเสริมการเรียนรู้ของครูเสมอ ๆ โดยการแสวงหาข้อมูลความรู้นวัตกรรม หรือสื่ออุปกรณ์ มาให้ครูศึกษา และลองทำเองโดยมีการประชุมร่วมกันบ่อย ๆ

2.3.2 การเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน และจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียน

ผู้บริหารกล่าวว่า อุปสรรคปัญหาในการทำงานอยู่ที่บุคลากรของโรงเรียนไม่ได้มุ่งไปในทิศทางเดียวกัน จึงได้พยายามแก้ไขโดยการสร้างความเข้าใจ สนับสนุนให้ครูได้เรียนรู้ โดยการไปรับการอบรม เข้าประชุม เชิญวิทยากรมาพูดให้ฟัง และไปศึกษาดูงานโรงเรียนต่าง ๆ แล้วนำความรู้มารวบรวมกันคิด กำหนดทิศทาง และจุดมุ่งหมายของโรงเรียน ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการ และวางแผนจัดทำโครงการต่าง ๆ รวมทั้งจัดงบประมาณและจัดแบ่งหน้าที่ โดยครูมีส่วนร่วมในการจัดทำ

(ดังหลักฐานปรากฏในข้อ 3.2.4) โดยทั่วไป ผู้บริหารจะให้นโยบายกว้าง ๆ และให้ครูไปคิดต่อเอง ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูวิเคราะห์หลักสูตร จัดโครงการและกิจกรรมพิเศษ และให้อิสระแก่ครูในการคิด การตัดสินใจ และตอบสนอง ยอมรับสิ่งที่ครูเสนอ ผู้บริหารมีการปรึกษาผู้รู้และครูที่มีศักยภาพ รับฟังความคิดเห็น และยอมรับ นำความคิดเห็นที่ดี ๆ ไปใช้

2.3.3 การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการสอนร่วมกันเป็นคณะ

การเรียนการสอนที่เคยจัดกันมา มักมีลักษณะที่ครูบอกความรู้ หรือสั่งให้นักเรียนทำตามที่ครูบอก โรงเรียนจึงได้กระตุ้นและสนับสนุนให้ครูปรับการเรียนการสอน ตามแนวคิดของการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้บริหารช่วยอำนวยความสะดวกในเรื่องข้อมูล หนังสือ การถ่ายเอกสาร การจัดสื่ออุปกรณ์ ให้การสนับสนุน และให้คำแนะนำ และส่งเสริมให้ครูมีการสอนร่วมกันเป็นคณะ ซึ่งเป็นวิธีการที่ครูผู้นำของโรงเรียนเสนอแนะ และครูหลายคนเริ่มเห็นความสำคัญ และเห็นด้วยกับการสอนแบบนี้ เนื่องจากเห็นผลที่เกิดขึ้น คือ นักเรียนได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างทั่วถึง และเรียนดีขึ้น ครูสามารถสอนได้จริง และช่วยกันแก้ปัญหาได้

2.3.4 การส่งเสริมให้มีการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร

การช่วยเหลือครูผ่านทางการนิเทศภายใน นับเป็นวิธีการที่ได้ผลดี เป็นที่พอใจของครู งานนี้เริ่มต้นจากครูผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ได้ตั้งกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนขึ้นมาจำนวน 5 คน คณะกรรมการจะมีหน้าที่ไปสังเกตการสอนของครู โดยสุ่มสังเกตครูเดือนละครั้ง แต่ในระยะต้นมีปัญหา เนื่องจากวิธีการนิเทศมีลักษณะเป็นการไปประเมินครู จึงทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดี ต่อมาจึงได้มีการปรับวิธีการใหม่ในการนิเทศ โดยการสร้างแบบสังเกตการสอนขึ้นแล้วให้ครูประเมินตนเองหลังการสอน และนำข้อประเมินที่ด้อยขึ้นมา คิดวิธีการปรับปรุง โดยผู้นิเทศช่วยให้คำปรึกษาแนะนำ หาหนังสือมาให้อ่าน สาธิตการสอนเป็นตัวอย่างให้ดู โดยมีหลักการว่า ให้ดูประโยชน์ที่จะเกิดกับเด็กเป็นสำคัญ ปรากฏว่าวิธีนี้ได้ผล ทั้งผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศมีความพอใจ เกิดความรู้สึกเป็นมิตร เป็นเพื่อนช่วยกัน และทำให้เกิดโครงการใหญ่ ๆ ร่วมกันขึ้นอีกด้วย

2.3.5 การส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ

กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี การเรียนรู้มิใช่เกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น การส่งเสริม สนับสนุนให้เด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ จึงนับเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ผู้บริหารได้สนับสนุนให้เด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เช่น กิจกรรม การแสดง การเต้น การรำ ซึ่งนักเรียนไม่เคยมีโอกาสมาก่อน เนื่องจาก โรงเรียนเกรงว่าจะขัดกับหลักศาสนา ซึ่งจะทำให้พ่อแม่ผู้ปกครอง ซึ่งนับถือศาสนาอิสลามไม่พอใจ ผู้บริหารจึงได้ประสานสัมพันธ์กับชุมชน ประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับผู้ปกครองก่อน ซึ่งก็สามารถตกลงกันได้ว่า เด็กสามารถเต้น รำ แสดงได้ หากไม่มีการกัมฮิระค่านับผู้ขึ้น

นอกจากนั้นโรงเรียนได้ส่งเสริมการเล่นกีฬาของเด็ก โดยเฉพาะกีฬาฟุตบอล ซึ่งเด็กชอบมาก โดยการจัดอุปกรณ์การเล่นมาให้เด็กมากขึ้น ทางฝ่ายนักเรียนหญิงก็จัดทีมเชียร์ลีดเดอร์ไปแสดง นอกนั้นก็เริ่มมีชมรมและโครงการต่าง ๆ เกิดขึ้น เช่น ชมรมนาฏศิลป์ โครงการภาษาไทยวันละคำ โครงการหม่อภาษาหรือคลินิกภาษา โครงการสุนทรภู่ โครงการต้นสาบเสือ โครงการเพาะเห็ด และโครงการเลี้ยงปลาตู้ในกระชัง เป็นต้น

2.3.6 การประสานสัมพันธ์กับชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน (Community Participation)

ดังได้กล่าวมาแล้วตั้งแต่ต้นว่า ในอดีตโรงเรียนและชุมชนต่างมองกันและกันในทางลบ โรงเรียนมองชุมชนว่า ชุมชนไม่ให้ความสำคัญและความร่วมมือกับทางโรงเรียน และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเด็ก ส่วนทางชุมชนก็มองว่า โรงเรียนไม่ดูแล เอาใจใส่ และพัฒนาปรับปรุงโรงเรียนให้ดี รวมทั้งครูไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะสอนบุตรหลานของตน สาเหตุประการสำคัญก็อาจเป็นเพราะทั้ง 2 ฝ่ายขาดการประสานสัมพันธ์กัน เนื่องจากผู้บริหารมีการย้ายบ่อย อาจไม่มีเวลาเพียงพอในการดำเนินการ และเนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก อยู่ในชุมชนที่ลึกเข้าไป จึงดูเหมือนว่าเป็นโรงเรียนที่ถูกลืม ยังไม่ได้รับการดูแลช่วยเหลือเท่าที่ควร

เมื่อผู้บริหารคนใหม่เข้ามาบริหารงาน เนื่องจากท่านเป็นผู้ที่มีความตั้งใจในการทำงานประกอ กับ พ.ร.บ.การศึกษา เป็นตัวกำหนดให้โรงเรียนทุกโรงต้องได้รับการประเมินตามเกณฑ์ ท่านจึงได้พยายามดำเนินการหลายเรื่อง เรื่องที่สำคัญมากเรื่องหนึ่งก็ได้แก่ การสร้างความเข้าใจกับชุมชน และการดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน โรงเรียนมีคณะกรรมการการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยกรรมการชุมชน และมีมูลนิธิของโรงเรียน แต่ขาดการดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนา ในช่วงประมาณปีเศษ ที่ผู้บริหารท่านนี้ดำเนินการ ท่านได้เข้าไปพบปะกับผู้นำชุมชน ปรีกษาหรือ สร้างความเข้าใจ และกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน โดยโรงเรียนมีการจัดประชุมเทอมละ 1 ครั้ง นอกจากนั้นผู้บริหารยังได้ติดต่อกับเขตการศึกษา และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องจนสามารถร่วมกันพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน และสนับสนุน กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น การดำเนินการติดตั้งน้ำประปาให้โรงเรียน การปรับปรุง และซ่อมแซมคอมพิวเตอร์ และที่สำคัญ คือ การดำเนินการจนได้รับอนุมัติงบประมาณสร้างอาคารเรียน 5 ชั้น ทดแทนอาคารเก่า ปัจจุบันผู้ปกครองแสดงความต้องการ และความเต็มใจที่จะร่วมพัฒนาโรงเรียน เพียงให้โรงเรียนแจ้งมา

การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา เป็นวิธีการที่มีศักยภาพสูงในการช่วยให้โรงเรียนประสบความสำเร็จในการพัฒนา ทั้งผู้บริหาร และครูต่างก็เห็นความสำคัญ และเสนอแนะให้ทางโรงเรียน และชุมชนมีการประสานสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น เพราะเท่าที่ทำมายังนับว่าเป็นการเริ่มต้น ซึ่งถ้าสานต่อจะเกิดประโยชน์ร่วมกันเป็นอย่างมาก

นอกจากยุทธวิธีหลัก 6 ประการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้บริหารยังมีการดำเนินการอีกหลาย ประการ ที่นับว่ามีส่วนช่วยให้การพัฒนาก้าวหน้าไปได้ในระดับหนึ่ง ได้แก่

1) ผู้บริหารสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียน และนำความคิดเห็นเหล่านั้นมาดำเนินการ เช่น เรื่อง การจัดกีฬา การซื้ออุปกรณ์กีฬา การหาหนังสือเข้าห้องสมุด เป็นต้น นอกจากนี้ ยังเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและประเมินกิจกรรมต่าง ๆ และนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงกิจกรรม

2) ผู้บริหารปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนเช่น การจัดสวนหย่อมในโรงเรียน การปลูกต้นไม้ การดูแลความสะอาด การติดตั้งน้ำประปาให้นักเรียน และที่สำคัญคือ การพยายามของบประมาณมาสร้างอาคารเรียนใหม่ให้แก่โรงเรียนได้สำเร็จ

3) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูทำวิจัย โดยการจัดการอบรมให้ครู และจัดให้มีผู้ดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ

4) ผู้บริหารจัดประชุมปรึกษาหารือ และพูดคุยกับครูบ่อย ๆ

5) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูประเมินตนเอง ผู้ร่วมงานและผู้บริหาร และเก็บหลักฐานการปฏิบัติงานของตน

6) ผู้บริหารให้กำลังใจ ชมเชย ยกย่องผู้ปฏิบัติงานดี และมีผลงานดี

2.4 ยุทธวิธี/วิธีการ/กระบวนการสำคัญของครู ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

กล่าวได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนนี้ประสบความสำเร็จไปได้ในระดับหนึ่งก็คือ ครู โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูผู้นำซึ่งมีคุณวุฒิและความสามารถในการเป็นต้นแบบให้แก่ครูคนอื่น ๆ ได้ ซึ่งจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แสดงให้เห็นถึงยุทธวิธี และกระบวนการสำคัญ ๆ ของการพัฒนาได้ดังนี้

2.4.1 การเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน

โรงเรียนนี้มีครูซึ่งมีคุณวุฒิสองระดับปริญญาเอกอยู่ 1 ท่าน ครูท่านนี้มีความรู้ความเข้าใจ มีแนวคิดและกระบวนการทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้มากกว่าคนอื่น ๆ รวมทั้งมีอุดมการณ์ในการพัฒนาเด็ก มีจิตวิญญาณของความเป็นครู ครูท่านนี้เป็นครูที่เพื่อนครูและโรงเรียนมีความเชื่อถือ ด้วยเป็นผู้ที่ได้พิสูจน์ตนเองว่าเป็นที่พึ่งทางวิชาการได้ และมีความเป็นกัลยาณมิตรโดยเนื้อแท้ วิธีการที่ครูท่านนี้ใช้ได้แก่

1) การทำตนเป็นกัลยาณมิตรกับผู้บริหาร ให้ความร่วมมือ และคอยให้คำชี้แนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ โดยไม่หวังชื่อเสียงตอบแทน

2) การทำตนเป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนครู ใครถามอะไร ก็เต็มใจบอก ไม่วางมาด ไม่อวดรู้ ไม่อวดคุณวุฒิ ไม่ทำตนเป็นพิษเป็นภัยกับใคร คอยให้คำปรึกษาแนะนำและให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเต็มใจ เป็นคนประนีประนอม และตั้งใจทำงานทั้งต่อหน้าและลับหลัง

3) การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างทางวิชาการ สิ่งใดที่พูด สามารถปฏิบัติตามที่พูดได้ มีการเตรียมการสอนอย่างเป็นระบบให้ผู้อื่นเห็นเป็นตัวอย่าง ปฏิบัติต่อเด็กอย่างนุ่มนวล แก้ปัญหาการเรียนการสอนได้ ให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่นและทำให้ดูเป็นตัวอย่างได้ ให้คำแนะนำที่ใช้ได้ผล

4) การช่วยสร้างความสามัคคีและความสามัคคีในองค์กร โดยการช่วยให้เพื่อนครูมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน ช่วยให้ครูร่วมมือกันทำงาน แสดงให้ครูเห็นว่าการทำงานร่วมกันเป็นคณะช่วยทำให้ปัญหาการทำงานลดน้อยลง และช่วยให้เพื่อนครูรู้สึกว่าคุณมีความสามารถ

2.4.2 การร่วมกันสอนเป็นคณะ(Team Teaching)

ยุทธวิธีนี้เกิดขึ้นเมื่อครูภาษาอังกฤษ ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารให้สอนภาษาไทยในชั้นที่ขาดครู ครูท่านนั้นไม่ถนัดที่จะสอน จึงเสนอให้ครูผู้นำ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการสอนภาษาไทย และมีคุณวุฒิสูง(จบระดับปริญญาเอก) เป็นที่ยอมรับของโรงเรียนและเพื่อนครูเป็นผู้สอนแทน ครูผู้นำจึงเสนอผู้บริหารว่า ถ้าจะให้ดีควรให้ครูภาษาอังกฤษกับตนมาสอนร่วมกันเป็นคณะ ตนจะได้ช่วยนิเทศการสอนอย่างใกล้ชิด และได้ทดลองการสอนเป็นคณะไปด้วย ผู้บริหารเห็นชอบให้การสนับสนุน ครูผู้นำจึงเชิญครูภาษาอังกฤษมาประชุมปรึกษา ครูภาษาอังกฤษกล่าวว่าไม่ถนัดสอนแต่จะให้ช่วยอะไรก็บอก ครูผู้นำจึงทำหน้าที่เขียนแผนขึ้นมา เป็นแผนที่จัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบ มีการทดสอบผู้เรียนก่อนสอน มีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้คิดได้ทำ และให้ครูภาษาอังกฤษดู พร้อมทั้งอธิบายหลักการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อนำแผนไปสอนครูภาษาอังกฤษได้ค้นพบว่า นักเรียนที่ตนเคยสอนและคิดว่าไม่มีความสามารถอะไรนัก แท้จริงแล้วเป็นนักเรียนที่มีความสามารถมาก โดยเฉพาะความกล้าคิด กล้าพูด กล้าแสดงออก นักเรียนแสดงออกได้ประทับใจครูมาก ที่สำคัญคือ นักเรียนแสดงให้ครูภาษาอังกฤษเห็นว่า นักเรียนชอบการเรียนการสอนที่ครูจัดให้ และชอบที่มีครูสองคนช่วยกันดูแลนักเรียนหลังจากการร่วมกันสอนเป็นเวลาประมาณเดือนเศษ ครูภาษาอังกฤษได้นำเทคนิควิธีสอนที่ใช้ ไปประยุกต์ใช้ในวิชาภาษาอังกฤษซึ่งตนสอนคนเดียว และครูภาษาอังกฤษเริ่มแสดงความเห็นในการร่วมกันจัดการเรียนการสอนมากขึ้น

ต่อมาในภาคปลายครูผู้นำจึงชักชวนครูอีกท่านหนึ่งมาร่วมกันสอนอีก 1 คน เพื่อให้โครงการสอนเป็นคณะมีความต่อเนื่อง และเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้นักเรียน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเรียนเร็ว ปานกลาง และช้า และดำเนินการทดลองสอนแบบใหม่ ๆ โดยให้ครูผู้ร่วมทีมมีส่วนร่วมคิด ทำให้แก้ไขความเข้าใจผิดของครูได้หลายประการ เช่น ความเข้าใจเกี่ยวกับความสามารถของผู้เรียน(แต่เดิมครูคิดว่านักเรียนไม่มีความสามารถในการคิด การสร้างสรรค์) ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนแบบใช้สื่อที่นักเรียนและครูร่วมกับผลิต(แต่เดิมครูเข้าใจว่าครูเป็นผู้ผลิตสื่อ และสื่อ คือ วัสดุอุปกรณ์ เช่น บัตรคำ เทป วิดยู ฯลฯ) การจัด

กิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน และการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาความสามารถของนักเรียนให้เป็นที่น่าพอใจ

การที่มีครูหลายคนร่วมกันสอนในวิชาเดียวกันนี้ครูบางคนเห็นด้วยอย่างยิ่ง และต้องการสอนแบบนี้บ้าง ครูบางคนรู้สึกเฉย ๆ เพราะไม่ได้มีผลกระทบอะไร ครูบางคนไม่ต้องการให้โรงเรียนสอนแบบนี้ เพราะเห็นว่าการสอนแบบนี้ครูจะอยู่เฉยไม่ได้ต้องช่วยกัน แต่ก็ไม่กล้าที่จะคัดค้าน เพราะเห็นประโยชน์ของวิธีการดังกล่าว ส่วนนักเรียนนั้นต้องการให้สอนแบบนี้มาก ๆ ผู้บริหารจึงให้นโยบายที่จะสนับสนุนการสอนแบบนี้ต่อไป และคิดว่าวิธีการนี้ จะส่งผลให้ครูมีการช่วยเหลือกับปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนต่อไปอย่างต่อเนื่อง

2.4.3 การให้ความร่วมมือและการร่วมงานกัน(Teacher Collaboration)

ยุทธวิธีนี้เกิดขึ้นเมื่อครูผู้นำคิดวางแผนการสอนเรื่องภาคต่าง ๆ ในประเทศไทยทั้งในเชิงกายภาพและสังคม ซึ่งครูผู้นำคิดว่ามีเนื้อหาหนัก และสอนให้นักเรียนสนใจ ประทับใจยาก บังเอิญครูผู้นำผ่านไปเห็นเพื่อนครูซึ่งเป็นคนอีสานกำลังกินส้มตำ และพูดภาษาอีสานกันอยู่ จึงเกิดความคิด ขอเชิญเขาเป็นวิทยากร จากนั้นจึงได้ทำแผนการสอนและนำไปให้เพื่อนครูในโรงเรียน 4 คน ที่จะเป็นวิทยากรได้อ่านก่อน และตกลงบทบาทและขั้นตอนในการสอน คือ ครูคนที่ 1 และ 2 จะช่วยเป็นวิทยากรตอบคำถามเรื่องภาคอีสาน ครูคนที่ 3 เป็นวิทยากรเรื่องการละเล่นของชาวอีสานและสอนเชิงอีสานให้นักเรียนกลุ่มหนึ่ง ครูคนที่ 4 รับเรื่องภาษาพูด ให้ช่วยสอนคำและประโยคภาษาอีสานบางประโยค ส่วนการสอนเรื่องภาคอื่น ๆ นั้น ครูผู้นำก็ได้เชิญครูที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่ภาคนั้น ๆ มาเป็นวิทยากร ซึ่งครูผู้นำพบด้วยความแปลกใจว่า ครูในโรงเรียนนี้มีภูมิลำเนาครบทั้ง 6 ภาค(มีภาคตะวันตกและตะวันออกด้วย) ผลปรากฏว่าการสอนเรื่องภาคต่าง ๆ นั้น มีครูรวมทั้งผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่มาร่วมสอนเกือบหมดทั้งโรงเรียน ผลจากการทำกิจกรรมร่วมกันของคณะครูพบว่า

1) ครูตื่นตัวในเรื่องการร่วมมือกันสอน ครูเริ่มรู้สึกที่ทุกคนมีข้อดี/สิ่งดีที่จะมาร่วมกันสอนให้ได้ เพราะหลังจากนั้นครูจะร่วมมือสอนในลักษณะเดียวกับที่ครูผู้นำทำมากขึ้น และเริ่มมีการชวนให้เพื่อนครูช่วยทำงานด้านการสอนที่ตนไม่ถนัดมากขึ้น และผลข้างเคียงที่เกิดขึ้นคือ ครูภูมิใจที่นักเรียนสนใจเรื่องราวของภูมิภาคที่ครูเติบโตมา

2) ครูเห็นชัดถึงความสามารถของนักเรียน และเห็นความจริงจังในข้อที่ว่านักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ถ้าครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่น่าสนใจ และท้าทายความสามารถของนักเรียน เพราะที่ผ่านมาครูมองว่านักเรียนไม่กระตือรือร้นในการเรียน บอกให้ทำอะไรก็ไม่ทำ การเข้ามาเป็นวิทยากรครั้งนี้ครูได้ประโยชน์ ทำให้ครูและนักเรียนทั้งห้องศึกษากันร่วมมือกันเรียนดี

3) ครูได้รับความรู้ ได้เห็นของจริงเรื่องการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การทำ mind map ก่อนสอน การใช้สื่อที่เป็นทรัพยากรที่มีค่าภายในโรงเรียน(ครูในโรงเรียน) การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการ

ผลิตสื่อ(นักเรียนต้องช่วยหารูปภาพเพิ่ม ต้องช่วยวาดแผนที่ นักเรียนต้องทำเนื้อหาในบัตรงานเพิ่มขึ้น) การทำให้สื่อธรรมดา(รูปภาพและของจริงบางสิ่ง)ที่ครูผลิตขึ้น มีความหมาย(นักเรียนต้องขบคิดต่อ) และใช้ได้คุ้มค่า ใช้ได้หลายงาน(นำมาใช้ในนิทรรศการทางวิชาการของโรงเรียน พัฒนาไว้สอนนักเรียนรุ่นต่อไป นำแต่ละส่วนเช่นเรื่องภาษา มาเขียนเป็นหนังสือเรียนที่แต่งโดยนักเรียน) การเตรียมการสอน การสอนอย่างเป็นระบบ

4) ครูสามารถคิดประยุกต์นำความรู้ไปสร้างสรรค์สิ่งใหม่ หลังจากการร่วมงานกันสอนเรื่องภาคต่าง ๆ ต่อมาเมื่อครูท่านหนึ่ง เกิดความคิดประยุกต์สิ่งที่พบเห็นจากการมาเป็นวิทยากรให้ครูผู้นำ ไปคิดโครงการใหม่ให้โรงเรียนชื่อ โครงการฝึกอาชีพชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ยุทธวิธีนี้นับว่า เป็นการสร้างความร่วมมือร่วมใจ และร่วมกันใช้สติปัญญาและความสามารถที่ก่อประโยชน์ให้แก่นักเรียนและส่วนรวม ทำให้ทุกคนเกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จและความดีงามที่ตนได้กระทำร่วมกัน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์ และส่งเสริมให้ทุกคนได้ใช้ความสามารถและพัฒนาศักยภาพของตนต่อไป

2.4.4 การนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร

การจัดนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร ได้แก่ การจัดให้มีคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ไปสังเกตการสอนของครู โดยสุ่มสังเกตครูเดือนละ 1 ครั้ง โดยมีเครื่องมือให้ครูประเมินตนเอง และนำข้อประเมินที่ต้องการปรับปรุงขึ้นมาคิดวิธีการปรับปรุง โดยผู้นิเทศช่วยให้คำปรึกษาแนะนำ และหาแหล่งข้อมูลมาช่วยเหลือ

2.4.5 การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครู

จากการที่ครูได้รับการกระตุ้น ส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งจากผู้บริหารและครูผู้นำของโรงเรียน ครูจำนวนหนึ่งของโรงเรียนประมาณ 50% ได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนไปได้ในระดับหนึ่งแล้ว และมีแนวโน้มที่อีกส่วนหนึ่งจะมีการพัฒนาไปในทางที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ หากได้รับการส่งเสริมอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง จากการสอบถาม ครูได้ประเมินการปฏิบัติการสอนของตนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาจำนวน 30 รายการ ในปัจจุบันเทียบกับในอดีต ก่อนปี พ.ศ. 2540ว่า แต่เดิมตนปฏิบัติได้น้อยถึง 21 รายการ แต่ในปัจจุบันมีการปฏิบัติได้ในระดับน้อยเพียง 1 รายการ คือเรื่องการจัดหลักสูตรท้องถิ่น นอกจากนั้นอีก 29 รายการ ได้ปฏิบัติอยู่ในระดับมากและมากที่สุด โดยเรื่องที่ปฏิบัติได้ในระดับมากที่สุดมีอยู่ 7 รายการ ได้แก่ เรื่อง (1) การให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้ (2) การคิดและหาแนวทางมาใช้แก้ปัญหาการเรียนการสอน (3) การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง (4) การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการลงมือทำ (5) การฝึกทักษะการจัดการให้แก่ผู้เรียน (6) การจัดสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและ

ความถนัดของผู้เรียน และ (7) การฝึกทักษะการคิดให้แก่ผู้เรียน ดังแสดงในตารางที่ 2 ซึ่งนับว่าสอดคล้องกับข้อมูลที่นักเรียนให้ในรูปแบบสอบถาม ซึ่งแสดงไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2540 ในอดีตก่อนปี พ.ศ. 2540 และในปัจจุบัน

การปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้	ในอดีต ก่อนปี พ.ศ. 2540		ปัจจุบัน หลังปี พ.ศ. 2540	
	การปฏิบัติ X	ความหมาย	การปฏิบัติ X	ความหมาย
ท่านปฏิบัติตามแนวคิดต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด				
1. การสร้างความใฝ่รู้ให้เกิดแก่ผู้เรียน	2.25	น้อย	2.50	มาก
2. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง	1.75	น้อย	2.87	มาก
3. การให้ผู้เรียนแสวงหาหรือมัลความรู้ด้วยตนเอง	2.0	น้อย	3.00	มาก
4. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการลงมือทำ	2.44	น้อย	3.50	มากที่สุด
5. การให้ผู้เรียนใช้ความคิดทำความเข้าใจเรื่องที่เรียนรู้ด้วยตนเอง	1.87	น้อย	3.00	มาก
6. การให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน	2.62	มาก	3.00	มาก
7. การให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้	3.00	มาก	3.62	มากที่สุด
8. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ และทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ และดำรงชีวิต	2.75	มาก	3.12	มาก
9. การวิเคราะห์ปัญหาในการเรียนการสอน	2.44	น้อย	2.75	มาก
10. การคิดหรือแสวงหาแนวทางต่าง ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน	2.62	มาก	3.62	มากที่สุด
11. การนำแนวคิดแนวทางมาลงใช้จริงในห้องเรียน	2.50	มาก	3.37	มาก
12. การสังเกตผลและเก็บข้อมูลการทดลองใช้	2.00	น้อย	2.62	มาก
13. การนำผลการทดลองมาใช้ในการวางแผน ปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป	2.00	น้อย	2.75	มาก
14. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูและชุมชน	2.19	น้อย	2.62	มาก
15. การจัดหลักสูตรแบบบูรณาการ	2.38	น้อย	3.0	มาก
16. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ	3.78	มากที่สุด	3.38	มาก
17. การบูรณาการคุณธรรม และค่านิยมในวิชาต่าง ๆ	2.87	มาก	3.12	มาก
18. การจัดหลักสูตรท้องถิ่น	1.71	น้อย	2.37	น้อย
19. การจัดสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน	2.25	น้อย	3.50	มากที่สุด
20. การฝึกทักษะการคิดให้แก่ผู้เรียน	2.25	น้อย	3.50	มากที่สุด
21. การฝึกทักษะการจัดการให้แก่ผู้เรียน	2.50	มาก	3.50	มากที่สุด
22. การฝึกทักษะการเผชิญสถานการณ์ให้แก่ผู้เรียน	2.37	น้อย	2.87	มาก
23. การฝึกทักษะการแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียน	2.12	น้อย	3.25	มาก
24. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง	2.88	มาก	3.62	มากที่สุด
25. การจัดสภาพแวดล้อมและสื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้	2.00	น้อย	3.37	มาก
26. การให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้	1.75	น้อย	2.50	มาก
27. การส่งเสริมและใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	2.12	น้อย	2.75	มาก
28. การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้	2.25	น้อย	3.25	มาก
29. การช่วยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน	2.25	น้อย	2.50	มาก
30. การวัดและประเมินผลด้วยวิธีการหลากหลาย	2.25	น้อย	2.88	มาก

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.00 หมายถึงครูมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึงครูมีการปฏิบัติในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึงครูมีการปฏิบัติในระดับน้อย

นอกจากนั้น จากการสังเกตกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในห้องเรียนพบว่า ครูที่โรงเรียน คิดว่าสอนได้ดี มีลักษณะเป็นคนใจเย็น ยิ้มแย้ม พูดคุยกับเด็กด้วยคำพูดที่ดีชมเด็ก (ครูส่วนใหญ่เห็นว่าการฝึกระเบียบวินัย โดยใช้เพลงนิทานตามคู่มือชุดเตรียมความพร้อมของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และใช้น้ำเสียงให้เด็กรับรู้อารมณ์ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูจัด มีการให้เด็กลงมือปฏิบัติ เช่น ให้งมือเพาะถั่วงอก เขียนโครงงาน วาดภาพระบายสี ให้เด็ก ทำงานกันเป็นกลุ่ม มีใบงานเป็นแนวทางปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน มีการแบ่งกลุ่มเด็กตามความสามารถ ให้เด็กคิดเองทำเอง ครูตรวจสอบและให้คำปรึกษาแนะนำ มีการจัดสิ่งแวดล้อมเช่น จัดทำป้ายและบอร์ดให้ความรู้เด็ก มีการใช้สื่อมากขึ้น มีการใช้เทคนิคต่าง ๆ ที่ได้รับการอบรมมาผสมผสานกัน เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็นและมีการเปลี่ยนกิจกรรมถ้ารู้สึกว่าเด็กไม่สนุก ครูมีการสอนเป็นทีม จัดกิจกรรมที่แตกต่างกันให้แก่เด็กที่มีความสามารถต่างกัน มีการช่วยกันดูแลเด็ก มีการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน มีการบันทึกผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลและสรุปเป็นภาพรวมของห้อง มีการบันทึกผลการสอบหลังสอน และนำผลไปใช้ในการปรับปรุงการสอนครั้งต่อไป ครูมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง เพื่อนร่วมงาน รวมทั้งผู้บริหารด้วย ครูผู้สอนมีความเห็นว่า การประเมินเป็นสิ่งดี เพราะช่วยกระตุ้นให้ทำงานดีขึ้นและการเป็นกัลยาณมิตรกับเด็ก ทำให้เด็กมีความสุขในการเรียนรู้มากขึ้น ครูที่สอนเป็นคณะกล่าวว่า การแบ่งเด็กออกเป็นกลุ่มตามความสามารถ ช่วยให้ครูสามารถดูแลให้คำแนะนำแก่เด็กได้ใกล้ชิดขึ้น และพบว่าเมื่อครูให้คำแนะนำและกำลังใจเด็กสามารถใช้ความคิดของตนในการแก้ปัญหาได้ ครูให้สัมภาษณ์ว่า แต่ก่อนการสอนเป็นการบอกเด็กและให้เด็กทำตามแบบฝึกหัดเป็นส่วนใหญ่ ครูมีความเห็นว่า โรงเรียนได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ไปแล้วถึง 60% ได้จากความสำเร็จของครูในการเขียนแผน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ดีขึ้น สภาพอาคารอาคารเรียนดีขึ้น ห้องเรียนมีบรรยากาศและสีสันทันมากขึ้น และกล่าวว่าตนมีศักยภาพในการพัฒนาอยู่ในระหว่าง 60-70 % จากการสังเกตพฤติกรรมเด็กพบว่า ถ้าครูสอนดี เด็กจะตั้งใจฟัง แต่ถ้าครูสอนแล้วเด็กไม่รู้เรื่องไม่เข้าใจ เด็กจะคุยกันหรือทำกิจกรรมอื่น

ส่วนครูธรรมดาโดยทั่ว ๆ ไป การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีลักษณะเป็นการนำเสนอความรู้โดยครู ครูจะอธิบายและพูดคุยซักถามนักเรียน และให้นักเรียนบางคนขึ้นมาทำกิจกรรมโดยมีสื่อให้เด็กใช้บ้าง กิจกรรมที่ทำมักเป็นกิจกรรมเดี่ยว เด็กไม่มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น มักเป็นมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก ต่อจากนั้นจึงให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด และครูคอยเดินดู และตรวจสอบความถูกต้อง สำหรับครูที่นักเรียนกลัว คือครูที่ดุ ครูมักจะสอนโดยการอธิบาย โดยยืนถือไม้ (ใช้ชี้กระดาน) อยู่หน้าห้อง แล้วเรียกให้เด็กตอบ ถ้าเด็กตอบผิดครูจะดุและเฆี่ยนไม้ทำท่าจะตี หรือไม่ก็ใช้การพูดขู่หรือเหน็บแนม ครูมักจะคุมเด็กอยู่หน้าห้องไม่ค่อยเดินดูเด็กหลังห้อง เด็กที่อยู่หลังห้องมักแอบเล่น เช่น เล่นเป่ายิงฉุบกัน นักเรียนจะไม่กล้าสบตาครู เมื่อครูให้ทำกิจกรรม จำทำด้วยความไม่แน่ใจ ก่อนตอบมักจะถามครูก่อนว่า “ใช่มั้ย” เด็กจะ

แสดงความหวาดกลัว ไม่กล้าตอบ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น พูดด้วยเสียงเบา ๆ ส่วนเด็กที่ขี้น้อย หรือนั่งอยู่หลังห้องจะพูดคุยเล่นกันและแซวครูเมื่อครูพูดผิดและจะแสดงความดีใจถ้าได้ออกไปทำกิจกรรม นอกห้อง

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่ดีในทัศนะของครู ครูกล่าวตรงกันหลายท่านว่า การเรียนรู้ที่ดีคือการให้เด็กลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ได้เรียนจากการปฏิบัติจริง จากการเล่น มีกิจกรรมให้เด็กทำเพื่อให้เกิดความสนุก และมีสื่อมากขึ้น ให้เด็กทำงานเป็นกลุ่มให้เด็กคิดเอง (เช่นคิดโจทย์เอง) ให้แสดงความคิดเห็น ครูกล่าวว่า ครูต้องปรับตัวให้เข้ากับพระราชบัญญัติการศึกษา NTQ ทำให้ต้องเปลี่ยน ครูจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบายและหลักสูตร สิ่งที่ครูได้ปรับเปลี่ยนชัดเจนก็ได้แก่เรื่องการเตรียมการสอนและสื่อ การเขียนแผนเปลี่ยนไปจากเดิม แต่เดิมยึดหนังสือเป็นหลัก ปัจจุบันเขียนโดยยึดจุดประสงค์เป็นหลัก มีการดูความสามารถและความต้องการของเด็ก มีการนำปัญหาที่พบมาวิเคราะห์เขียนแผนในครั้งต่อไป หากิจกรรมสนุก ๆ ให้เด็กทำ มีการเตรียมเอกสารใบงานและสื่อให้เด็กใช้มากขึ้นและมีการประเมินการสอนโดยตนเองและโดยเพื่อนร่วมงานและครูเห็นด้วยกับการสอนเป็นคณะ อย่างไรก็ตาม ในการปฏิบัติ ครูก็ยังมีการใช้แนวคิดเดิมอยู่บ้าง เช่น ครูเห็นว่า “ถ้าเด็กเขียนคำผิด ต้องตีเด็ก เพราะไม่มีวิธีใดที่จะทำให้เด็กเขียนไม่ผิด”

นอกจากนั้นครูยังได้ให้ข้อเสนอแนะและระบุปัญหาและความต้องการของครูในการพัฒนาการเรียนการสอน ดังนี้

- 1) ครูบางคนยังไม่เข้าใจชัดเจนในระบบการทำงานของโรงเรียน ผู้บริหารควรช่วยสร้างความเข้าใจทุกฝ่ายให้ชัดเจน
- 2) ครูสนใจที่จะทำวิจัยในชั้นเรียน แต่ครูไม่มีเวลาพอ เนื่องจากต้องทำงานที่นอกเหนือจากการทำงานในห้องเรียน
- 3) ครูต้องการห้องเรียนที่มีจำนวนเด็กพอเหมาะ คือ ประมาณ 25 คน เพื่อที่จะได้ดูแลเด็กได้ทั่วถึง
- 4) ครูต้องการความรู้เพิ่มเติมในเรื่องต่อไปนี้
 - 4.1 เรื่องหลักสูตร
 - 4.2 เทคนิควิธีการใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนการสอน
 - 4.3 เทคนิคใหม่ ๆ ทางด้านวิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษ
 - 4.4 เทคนิควิธีการในการฝึกให้นักเรียนคิด
- 5) ครูต้องการห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษ

6) เสนอแนะให้โรงเรียนสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองในเรื่องระบบการทำงานและแนวการอบรมของโรงเรียน เพื่อให้ผู้ปกครองช่วยส่งเสริมเด็กที่บ้านอย่างต่อเนื่อง (เช่น เรื่องความสะอาด) จะทำให้สามารถพัฒนาเด็กอย่างเต็มที่

7) โรงเรียนต้องการเงินทุนในการพัฒนาบุคลากร

8) โรงเรียนสนับสนุนให้ครูมีการสอนเป็นคณะมากขึ้น

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ นักเรียนได้ให้ข้อมูลว่าโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เคยเป็นเมื่อ 3 ปีก่อนในหลายเรื่องดังนี้

1) เมื่อก่อนครูไม่เคยขอความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน แต่ปัจจุบันมีบ้าง เช่น เคยบอกครูใหญ่ว่าอยากให้มีหนังสือนิทานในห้องสมุดครูใหญ่ก็นำมาให้ ครูเคยขอความคิดเห็นเรื่องการดูแลรักษาโรงเรียน ครูใหญ่ให้เขียนบอกว่า อยากให้ทำอะไรบ้าง เด็กก็ได้เสนอแนะอยากให้มียุทโธปกรณ์หลาย ๆ สิ่ง ให้มีการแสดง เป็นต้น

2) เมื่อก่อนครูจะบอกเกือบทุกอย่าง แต่ตอนนี้ครูให้คิดเอง ทำเอง

3) เมื่อก่อนไม่มีกิจกรรมการเดิน การรำ (เพราะเกรงว่าจะผิดข้อปฏิบัติตามหลักศาสนา) ตอนนี้ครูให้นักเรียนจัดงานวันเด็ก มีการเดิน การรำได้

4) ปัจจุบันครูสอนให้นักเรียนดีขึ้น เข้มงวดขึ้น จัดกลุ่มให้นักเรียนมากขึ้น มีชมรมให้เด็กเลือกทำตอนเย็น

5) ผู้บริหารซื้อของให้โรงเรียนหลายอย่าง เช่น อุปกรณ์กีฬา ให้คนจัดดูแลต้นไม้ ให้ทุน ให้สมุด แจกของ

6) ครูให้นักเรียนได้เรียนตามความสนใจและความถนัด เช่น มีชมรมให้เด็กเลือกทำ วิชาเกษตร ให้เลือกปลูกอะไรก็ได้

7) ครูให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิด การแก้ปัญหา การเผชิญสถานการณ์ เช่น ให้ทำงานเป็นกลุ่ม ให้ทดลอง ให้ช่วยกันสรุป ถามคำถามให้คิดและตอบ

8) ครูให้นักเรียนได้ลงมือทำและปฏิบัติ เช่น ให้ทดลองทำอาหาร ให้ทำโครงการ ภาษาไทย ให้ปลูกต้นไม้ ให้เล่นกีฬา ให้วาดรูป ให้ทดลอง

9) ครูให้นักเรียนได้ออกไปเรียนรู้จากแหล่งความรู้ในชุมชน เช่น ครูไปหาต้นสาบเสือมาทำยาสมุนไพร ครูให้ไปดูตามบ้านว่ามีประชากรกี่คน ทำอาชีพอะไร ครูให้เอาของขวัญไปให้คนยากจน ครูให้ออกไปวาดรูปตามใจที่ถนนใหญ่และขายคลอง และครูพาไปเขาดิน เป็นต้น

สรุปได้ว่า ครูมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนดังนี้

ก. วิธีการที่ครูใช้พัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง

- (1) เข้ารับการอบรมในเรื่องต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดให้และที่หน่วยงานอื่นจัดโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย
- (2) ติดตามข่าวสาร และอ่านจากหนังสือเอกสารที่โรงเรียนหรือครูใหญ่หามาให้
- (3) สอบถามและขอคำปรึกษาแนะนำจากครูผู้นำหรือครูที่ตนเชื่อถือ
- (4) นำความรู้ที่ได้เรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการเตรียมการสอน โดยมุ่งให้สอดคล้องกับ

พระราชบัญญัติการศึกษา

- (5) ครูบันทึกผลการสอนและนำผลการสอนไปใช้ในการปรับปรุงการสอน
- (6) ครูประเมินตนเอง และประเมินเพื่อนครู และนำผลการประเมินไปปรับปรุงตนเอง

ข. วิธีการที่ครูใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

(1) พยายามจัดสภาพแวดล้อมทั้งทางด้านกายภาพและจิตใจ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น ให้ความเป็นมิตร ความอบอุ่น และความรู้สึกปลอดภัยแก่เด็ก พยายามจัดหาหรือจัดทำสื่ออุปกรณ์ขึ้นใช้มาก ๆ

(2) พยายามจัดเนื้อหาสาระหลักสูตรให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก โดยยึดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตรเป็นหลัก และจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนอีกส่วนหนึ่ง รวมทั้งเลือกวิธีการสอนที่เด็กสนใจหรือชอบ

(3) การบูรณาการหลักสูตรมีการนำวิชาศิลปะไปผสมผสานกับวิชาอื่น ๆ โดยเฉพาะกับกลุ่มประสบการณ์ สปช. และเด็กชอบมาก นอกจากนั้น มีการบูรณาการด้านคุณธรรม โดยจะมีการอบรมเด็กก่อนสอน มีการทำตารางประเมินคุณธรรมในรายวิชาพลศึกษา ให้ครูและเพื่อนประเมินด้วย

(4) การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจของเด็ก มีการเขียนแผนการสอนที่ชัดเจนเป็นระบบ มีการใช้เทคนิคใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ มีการออกแบบสอบถามเป็นบางครั้ง เช่น ตอนกลางเทอม เมื่อเห็นว่าเด็กเริ่มไม่สนใจ ก็สอบถามว่าอยากเรียนแบบไหน แล้วครูพยายามจัดให้เด็กในสิ่งที่เด็กต้องการ

(5) สังเกตพฤติกรรมเด็กมากขึ้น เพื่อที่จะได้รู้ว่าเด็กชอบการเรียนการสอนแบบไหน ไม่ชอบแบบไหน

(6) พยายามให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น โดยส่วนใหญ่จะใช้ใบงาน โดยใบงานจะประกอบไปด้วยเนื้อหาและรูปภาพ เด็กศึกษาแล้วให้อภิปรายว่ามีความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ อย่างไร หรือให้เด็กไปหาความรู้เพิ่มเติม

(7) พยายามให้เด็กได้สืบค้นความรู้มากขึ้น แต่ยังทำได้น้อยเพราะในห้องสมุดมีตำราเกี่ยวกับวิชาที่สอนน้อย ครูจึงค้นคว้ามาให้เด็กบ้าง ให้เด็กติดตามข่าวบ้าง

(8) ให้เด็กมีโอกาสมองมือทำ ลงมือปฏิบัติจริงมากขึ้น และชี้แจงให้เด็กเข้าใจวัตถุประสงค์และความหมายของการปฏิบัติ ให้อิสระแก่เด็กในการเลือกทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ชอบ ไม่ปิดกั้น (เช่น เด็กชอบเล่นกีฬาอะไร ก็จะอนุญาตให้เล่น ไม่ปิดกั้น ไม่ใส่กฎเกณฑ์ข้อควรปฏิบัติ หรือเด็กอยากอ่านหนังสือเรื่องอะไร ก็ให้เลือกอ่านได้)

(9) พยายามตั้งคำถามให้เด็กคิด ให้อิสระเด็กในการคิด และตัดสินใจด้วยตนเอง เคารพรับฟังความคิดเห็นของเด็ก ให้เด็กแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม โดยไม่เน้นการแข่งขัน

(10) พยายามให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

(11) พยายามช่วยให้เด็กทำวิจัย ให้เด็กเห็นผล และให้เด็กเขียนเรียบเรียงการปฏิบัติและผลที่เกิดขึ้น

(12) ไม่ละเลยพฤติกรรมเด็กนอกห้องเรียน ช่วยส่งเสริมอบรมเด็กมากขึ้น เพราะการเรียนรู้เกิดได้ตลอดเวลา

(13) การวัดและประเมินผล พยายามวัดและประเมินเด็กโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย มีหลักฐานความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของเด็ก

(14) พยายามพูดคุยกับผู้ปกครองนักเรียนเวลามารับลูก หรือออกไปพบผู้ปกครองที่บ้าน (กรณีที่มีปัญหา)

(15) มีการเชิญผู้นำศาสนาอิสลามมาสอนศาสนาในวิชาจริยธรรม โดยเฉพาะ

2.5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

แต่เดิมผู้ปกครองส่วนใหญ่คิดว่า การที่ให้ลูกเข้าเรียน ทำให้ลูกมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนลืมหืมศาสนา และเด็กผู้หนึ่งไม่จำเป็นต้องเรียนมาก เพราะโตขึ้นมาก็จะแต่งงาน แต่หลังจากมีสนามกอล์ฟกรุงเทพ – กรีนทาวน์ ชาวบ้านได้ไปทำงานเป็นแคดดี้ในสนามกอล์ฟ ได้รับการกระตุ้น การส่งเสริมจากผู้มาเล่นกอล์ฟ ให้ส่งลูกเรียนหนังสือ ก่อปรกับการจะเข้าไปสมัครงานที่ไหน ก็ต้องการคนที่มีการศึกษาและมีผู้รับรอง ชาวบ้านจึงเริ่มเห็นความสำคัญของการส่งลูกเรียนมากขึ้น ปัจจุบันมุสลิมรุ่นใหม่เริ่มเห็นว่าการศึกษากับศาสนาจะต้องไปด้วยกัน ก่อนหน้าที่ผู้บริหารคนปัจจุบันเข้ามา ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนยังมีไม่มากนัก ชุมชนเห็นว่าครูไม่มีความสามารถพอที่จะสอนลูกของเขา ส่วนโรงเรียนก็รู้สึกที่ชุมชนไม่ค่อยให้ความช่วยเหลือโรงเรียน ปัจจุบันอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนได้เข้าไปสัมพันธ์ประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชนมากขึ้น โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการการชุมชน ซึ่งประธานคณะกรรมการให้ความร่วมมือและช่วยเหลืออย่างดี ตามทัศนะของท่านประธาน เห็นว่าโรงเรียนควรจะดูแลและสอนระเบียบวินัย เพราะจะเป็นฐานในการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ได้ดี ท่านเห็นว่าโรงเรียนควรจะดูแลและสอน

ระเบียบวินัย เพราะจะเป็นฐานในการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ได้ดี ท่านเห็นความสำคัญของการศึกษาและยินดีให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่

ผู้ปกครองมีความคาดหวังว่าโรงเรียนมีหน้าที่ในการให้ความรู้เด็กและช่วยให้เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองและสังคมได้ ผู้ปกครองต้องการให้ลูกเป็นเด็กเก่ง เรียนดี สมวัย ผู้ปกครองได้ยื่นเรื่องพระราชบัญญัติการศึกษาบ้าง แต่ไม่ค่อยเข้าใจอะไรมากนัก สังเกตจากลูก ครูให้เด็กคิดเอง ศึกษาเองแต่เด็กคิดไม่ได้ ตามไม่ทัน จะกลับมาถามพ่อแม่ บางครั้งเด็กสับสน เพราะครูไม่ได้เริ่มต้นให้เด็กรู้พื้นฐานมาก่อน

เมื่อผู้ปกครองและชุมชนของโรงเรียนได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาโรงเรียนหลังจากที่ผู้บริหารได้พยายามเข้าไปประสานสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจให้ความร่วมมือในหลายด้านดังนี้

- 1) ให้ความคิดเห็นในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ
- 2) แก้ปัญหาร่วมกันกับโรงเรียนในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 3) เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนมากขึ้น
- 4) ให้ความร่วมมือทางด้านสิ่งของและเงินทุนสำหรับเด็ก
- 5) ช่วยกันสนับสนุนผลักดันการของบประมาณสร้างอาคารเรียนหลังใหม่จนเสร็จ
- 6) ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก โดยให้การดูแล ช่วยเหลือเด็กทางการเรียนรู้อยู่ที่บ้าน

ผู้ปกครองและชุมชน แสดงความพึงพอใจและเต็มใจที่จะช่วยเหลือโรงเรียน เพราะเห็นว่าโรงเรียนเป็นของชุมชน และเป็นผู้ที่จะพัฒนาลูกหลานของตน

2.6 ความสำเร็จของโรงเรียนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ครูส่วนใหญ่ของโรงเรียนประเมินความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับ 50-65% หลักฐานความสำเร็จของโรงเรียนที่สำคัญ ๆ มีดังนี้

1) ด้านโรงเรียนผู้บริหาร และการบริหารจัดการ

1.1) ผู้บริหารได้สนับสนุนส่งเสริมให้ครูพัฒนาความรู้ทางวิชาการโดยไปรับ การอบรม และพาไปศึกษาดูงานและจัดการอบรมให้ครู ดังนี้

ก. การอบรมเรื่อง

สิ่งแวดล้อม	การจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา
การสอนคณิตศาสตร์	การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
ISO	การมุ่งคุณภาพการศึกษา
จินตคณิต	โครงการชีวิตสดใสวัยเรียน
การทำแฟ้มผลงาน	ส่งเสริมศักยภาพของโรงเรียนสังกัดกทม.
จริยธรรม	การสอนภาษาไทยในยุคปฏิรูปการศึกษา

จริยธรรม	การสอนภาษาไทยในยุคปฏิรูปการศึกษา
การประกันคุณภาพการศึกษา	โครงการอ่านหนังสือให้เด็กฟังให้สนุก
การเขียนผลงานทางวิชาการ	การสอนอย่างไรให้มีความรู้คู่คุณธรรม
การวัดผลการศึกษา	การวิเคราะห์หลักสูตรและการเขียนแผนการสอนวิชาภาษาไทย

ข. การศึกษาดูงาน

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ	โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ บางเขน กทม.
โรงเรียนบ้านบางกะปิ	โรงเรียนวัดบึงทองหลาง
โรงเรียนวัดดอกไม้ ยานนาวา กทม.	โรงเรียนวิชาการ
สถาบันพระจอมเกล้า ลาดกระบัง	โรงเรียนไซศรีปราโมทย์อนุสรณ์
โรงเรียนกาวีละอนุกุล จ.เชียงใหม่	นิทรรศการงานทางวิชาการ
โรงเรียน ไทย-ญี่ปุ่น	งานนิทรรศการวันครู
โรงเรียนมีนประสาธ	

1.2) ผลการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน

โรงเรียนได้สรุปผลการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ในภาคต้นปีการศึกษา 2543 ไว้ดังนี้

ชื่อโครงการ	ผลที่เกิดขึ้น
โครงการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน	ครูมีความรู้ความสามารถในการทำงานเพิ่มขึ้น
โครงการประเมินผลและวิจัยในชั้นเรียน	ครูสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้
โครงการผลิตสื่อการสอนเด็กก่อนประถม	ครูสามารถผลิตสื่อการสอนได้เหมาะสมกับผู้เรียน
โครงการส่งเสริมการอ่าน	นักเรียนอ่านออกและมีนิสัยรักการอ่าน นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
โครงการคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา	ครูและนักเรียนมีความรู้ขั้นพื้นฐานคอมพิวเตอร์ 2 โปรแกรม
โครงการส่งเสริมศักยภาพของนักเรียน	นักเรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ
โครงการกิจกรรมประเพณีบุญพัฒนาเยาวชน	นักเรียนได้แสดงความสามารถเต็มศักยภาพในสิ่งที่ถนัด
โครงการโภชนาการเพื่อสุขภาพในปี 2000	ครูและนักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าครบถ้วน
โครงการเพาะเห็ดนางฟ้า	นักเรียนได้ฝึกอาชีพและนำผลผลิตมาทำโครงการอาหารกลางวัน

ชื่อโครงการ	ผลที่เกิดขึ้น
โครงการพัฒนาจริยธรรมและคุณธรรม	นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น
โครงการสวนสวยโรงเรียนงาม	โรงเรียนมีบรรยากาศร่มรื่น
โครงการจัดบริการห้องสมุด	นักเรียนรักการอ่านและการค้นคว้าด้วยตนเอง ครูมีแหล่งค้นคว้า
โครงการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากร	ครูมีขวัญและกำลังใจในการทำงานเพิ่มขึ้น
โครงการสหกรณ์	นักเรียนได้ซื้อของถูกมีคุณภาพและรายได้นำมาพัฒนาโรงเรียน
โครงการธนาคารความดี	นักเรียนประพฤติดีและตั้งใจทำดีเพิ่มมากขึ้น
โครงการจินตคณิต	นักเรียนคิดเลขได้เร็วขึ้น ครูค้นพบนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดเลขเร็ว
โครงการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ	นำข้อมูลมาพัฒนาโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น
โครงการสอนเป็นคณะ	ครูทำงานเป็นทีม ทำงานอย่างมีระบบและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
โครงการฝึกอาชีพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	นักเรียนมีทักษะในการทำอาชีพของท้องถิ่นซึ่งถือเป็นการส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน

1.3) ผลการสนับสนุนจากชุมชนและกรรมการศึกษา

ในภาคต้นปีการศึกษา 2543 ทางโรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการศึกษาคนในชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้อำนวยการเขต สก. สข. และท่านผู้มีเกียรติในเรื่องต่อไปนี้

- ทุกฝ่ายช่วยผลักดันจนได้งบประมาณสร้างอาคารตึก 5 ชั้น เป็นเงิน 9,500,000 บาท
- คณะกรรมการชุมชนจัดงาน "รวมน้ำใจสู่โรงเรียน" ทำให้ได้เงินมาพัฒนาด้านการศึกษาโรงเรียนเป็นเงิน 95,000 บาท
- คณะกรรมการมูลนิธิเพื่อการศึกษา มอบเงินจากดอกเบี้ยมูลนิธิจำนวน 13,000 บาท ให้ทางโรงเรียนดำเนินการติดตั้งน้ำประปา ชื่อพันธ์ปลาตุ๊กเลี้ยงในกระชังเพื่อใช้ในโครงการอาหารกลางวัน จัดทำเรือนเพาะชำเห็ด เพื่อใช้ในโครงการอาหารกลางวัน
- ผู้อำนวยการเขตได้ให้การสนับสนุนโดยการนำหินคลุกมาปรับถนนทางเข้าโรงเรียนให้ดีขึ้น ทำให้การคมนาคมสะดวกขึ้น
- สก. ได้บริจาคเงิน 10,000 บาท เพื่อปรับปรุงและซ่อมแซมคอมพิวเตอร์ของโรงเรียน

- ส.ส.นำของขวัญและรางวัล มอบแก่นักเรียนในวันเด็กและวันสำคัญต่าง ๆ
- ผู้ปกครองนักเรียนจัดหาชุดการแสดง ของรางวัลให้กับนักเรียนในการแสดงต่าง ๆ และชุดกีฬาในการแข่งขันฟุตบอลเล็ก

2) ด้านครู

2.1) แนวคิดและการปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของครูในอดีต และปัจจุบันของครู ครูเห็นด้วยกับแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทาง พรบ.การศึกษา จำนวน 16 รายการ เพิ่มจากที่คิดในอดีต (ก่อนปี พ.ศ. 2542) ถึง 15 รายการ จาก 16 รายการ และมีการปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้เพิ่มขึ้น จากระดับที่เคยปฏิบัติในระดับน้อย เพิ่มขึ้นเป็นระดับมากถึงมากที่สุด ถึง 15 รายการจาก 16 รายการ ยกเว้นเรื่องการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพียงรายการเดียวที่ครูยังมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเห็นด้วยกับแนวคิดและการปฏิบัติตามแนวคิดที่อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 2 ส่วน มี 4 รายการ ได้แก่ (1) การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือกระทำ (2) การให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ (3) การคิดหรือแสวงหาแนวทางมาลองใช้จริงในห้องเรียน และ (4) ควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ข้อมูลตามการรับรู้ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนทั้งแนวคิดและการปฏิบัติจริงของครูในโรงเรียน

2.2) ระดับความสำเร็จและหลักฐานที่บ่งบอกถึงความสำเร็จ ครูประเมินความสำเร็จของการพัฒนาอยู่ในระดับ 50 – 65 % โดยระบุถึงหลักฐานของความสำเร็จครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านครู ได้แก่ การเตรียมการสอนของครู และผลงานของครู 2) ด้านนักเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเปลี่ยนพฤติกรรม ด้านการแต่งกาย การมีระเบียบและผลงานของนักเรียน เช่น การทำโครงการ 3) ด้านโรงเรียน ได้แก่ ความสะอาด ไม่มีขยะและการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน และ 4) ชุมชน ได้แก่ ความเข้าใจระหว่างโรงเรียนและชุมชน นอกจากนั้นครูได้ประเมินความพร้อมในการพัฒนานักเรียน โรงเรียน และชุมชน โดยประเมินความพร้อมของตนเองอยู่ในระดับ 60 – 90% ของผู้บริหารอยู่ในระดับ 60 – 80 % ผู้ปกครองในระดับ 40 – 90 % และชุมชนในระดับ 30 – 50 %

2.3) จากการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูพบว่า ครูมีการปฏิบัติแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มครูที่รวมตัวกันสอนเป็นคณะ กลุ่มครูที่โรงเรียนเห็นว่าสอนดี และกลุ่มครูปกติธรรมดา สำหรับกลุ่มครูที่สอนรวมตัวกันสอนเป็นคณะ พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูจัดให้เด็กประกอบด้วย การพูดคุยกับเด็ก การทดสอบก่อนเรียน การแบ่งกลุ่มเด็กตามความสามารถ การให้เด็กลงมือปฏิบัติ การให้เด็กทำงานเป็นกลุ่มโดยมีใบงานเป็นแนวทางให้เด็กปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน การให้เด็กลองคิดเอง ทำเอง แล้วครูคอยตรวจสอบ ให้คำปรึกษาแนะนำ ครูมีการจัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศในการเรียนด้วยการจัดป้ายนิเทศ และใช้เทคนิคต่าง ๆ ผสมผสานกัน มีการเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็น และเปลี่ยนกิจกรรมถ้ารู้สึกว่าเด็กไม่สนุก ครูแสดงความเป็นกัลยาณมิตรกับเด็กโดยการพูดและปฏิบัติต่อเด็กด้วยความนุ่มนวล มีการทดสอบหลังเรียน และบันทึกผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล และสรุปผลเป็นภาพรวมของห้อง มีการบันทึกผลการสอนหลังสอน และนำผลไปใช้ในการปรับปรุงการสอนครั้งต่อไป นอกจาก

นั้นครูยังมีการประเมินตนเองและเพื่อนร่วมงานด้วย สำหรับกลุ่มครูที่โรงเรียนเป็นว่าสอนดี มีลักษณะคล้ายคลึงกับครูกลุ่มแรก เพียงแต่การจัดกิจกรรมจะไม่มีแบ่งกลุ่มเด็กตามความสามารถ ครูจะเน้นในเรื่องระเบียบวินัยกับเด็ก นอกจากนั้นการสอนมีความสมบูรณ์น้อยกว่า เช่น มักไม่มีการทดสอบก่อนเรียนหรือหลังเรียน ส่วนครูกลุ่มปกติธรรมดา จะมีการพุดนำนักเรียนเข้าสู่บทเรียนและให้เด็กทำกิจกรรมโดยครูคอยนำ ชักถามและให้คำสั่ง ครูมีการใช้สื่อการสอนในการสอนพอสมควร และมีการให้เด็กทำแบบฝึกหัดเพิ่มเติม

2.4) จากการสัมภาษณ์ครูและการสังเกตกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูจัด รวมทั้งการสัมภาษณ์นักเรียน และการตอบแบบสอบถามของนักเรียน พบว่า ครูมีพฤติกรรมการสอนเปลี่ยนแปลงไปดังนี้

ก. พฤติกรรมด้านงานครู

- (1) ครูมีการเตรียมการสอนที่เป็นระบบมากขึ้น ใช้วิธีการหลากหลายขึ้น สอดคล้องกับ

ความถนัดและความสนใจของเด็กมากขึ้น

- (2) ครูนำความรู้จากการอบรมมาใช้ในการเตรียมการสอน
- (3) ครูมีการบันทึกผลการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล และมีอุปกรณ์การสอนมากขึ้น

- (4) ครูมีการประเมินตนเองและเพื่อนครู
- (5) ครูมีการนำผลการสอนและผลการประเมิน ไปใช้ในการปรับปรุงการสอนของตน

ข. พฤติกรรมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ครูมีพฤติกรรมการสอนที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา มากขึ้น ดังนี้

- (1) ให้นักเรียนสืบค้นและศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง
- (2) ให้นักเรียนทดลองลงมือทำ ปฏิบัติจริง
- (3) ให้นักเรียนคิด ฝึกการคิด การแก้ปัญหา
- (4) ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น
- (5) ให้เลือกสาระที่สนใจ และได้เรียนในสิ่งที่ถนัด/สนใจ
- (6) ให้นักเรียนเลือกวิชาเรียนที่ชอบ
- (7) พานักเรียนไปทัศนศึกษา
- (8) บูรณาการศิลปะและคุณธรรมในเรื่องที่สอน
- (9) ให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม
- (10) จัดสิ่งแวดล้อมและสร้างบรรยากาศ
- (11) ให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้
- (12) มีกิจกรรมหลากหลาย ทั้งในห้องเรียนและกิจกรรมนอกสถานที่

(13) มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

(14) จัดกิจกรรมพิเศษ เช่น กีฬา การแสดง และโครงการต่าง ๆ เช่น

โครงการเพาะเห็ด เลี้ยงปลาดุก ภาษาไทยวันละคำ

(15) ให้นักเรียนแสดงผลงาน

(16) สอนนักเรียนเป็นทีม ดูแลเอาใจใส่นักเรียนมากขึ้น

(17) ครูใช้อุปกรณ์การสอนมากขึ้น

(18) ครูให้กำลังใจ ให้รางวัลนักเรียนมากขึ้น

(19) ครูตั้งใจสอน กระตือรือร้นมากขึ้น

(20) ครูใจดี ไม่โมโหและพูดดี ๆ กับนักเรียนมากขึ้น

3) ด้านนักเรียน

3.1) นักเรียนส่วนใหญ่คิดว่า โรงเรียนของตนเป็นโรงเรียนในระดับค่อนข้างดี และให้ข้อมูลว่า การเรียนการสอนในปัจจุบันที่แตกต่างไปจากเดิมก็คือ ครูใจดี ไม่โมโหง่าย รองลงมาคือ ครูให้ลองคิด / ทำ / ปฏิบัติเอง ครูตั้งใจสอนและกระตือรือร้น การเรียนมีกิจกรรมมากขึ้นก่อนแต่ก่อน มีการเรียนเป็นกลุ่มมากขึ้น มีอุปกรณ์การเรียนมากขึ้น ครูสอนทันสมัยทันเหตุการณ์ และมีการพาไปทัศนศึกษา มีนักเรียนเพียง 2 คนที่เขียนมาบอกว่า ครูสอนโดยบอกให้ทำ

3.2) นักเรียนให้ข้อมูลว่า รู้สึกพึงพอใจกับการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากโรงเรียนสะอาดขึ้น ครูใจดี ตั้งใจสอน และให้ของนักเรียน และมีกิจกรรมหลากหลาย และสนุก และพอใจที่นักเรียนเชื่อฟังครู

3.3) สิ่งที่ครูทำและวิธีการที่ครูใช้ ซึ่งนักเรียนชอบมีหลายประการ ได้แก่ การทดลอง วิทยาศาสตร์ การให้รางวัลเมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่ดี การที่ครูรักนักเรียน พูดจาดี ๆ กับนักเรียน ไม่ตีนักเรียน มีกิจกรรมให้ทำมากมาย มีทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมนอกสถานที่ การสอนที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ และการนำผลงานมาโชว์เพื่อน

3.4) สิ่งที่โรงเรียนทำและนักเรียนชอบ ได้แก่ การจัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันเด็ก วันพ่อ วันแม่ วันสุนทรภู่ วันคริสต์มาส วันสงกรานต์ วันครู และการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ ส่วนการจัดกิจกรรมในแต่ละวันที่นักเรียนชอบก็มี กิจกรรมเล่น กีฬา กิจกรรมภาษาไทยวันละคำ กิจกรรมออกกำลังกาย กิจกรรมเลี้ยงปลาดุก กิจกรรมท่องสูตรคูณ กิจกรรมทำอาหาร เป็นต้น นอกจากนั้นก็มีนักเรียนที่ระบุว่า ชอบห้องสมุด สวนหย่อม และชอบที่โรงเรียนมีต้นไม้มากขึ้น

3.5) จากการสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้จำนวน 16 รายการ พบว่า กระบวนการเรียนรู้ที่นักเรียนมีส่วนร่วมในระดับมากมี 8 รายการ ได้แก่ (1) การได้ปฏิบัติและทำกิจกรรมต่าง ๆ (2) การได้ใช้ความคิดทำความเข้าใจเรื่องที่เรียนรู้ด้วยตนเอง (3) การนำความรู้ไปใช้ (4) การได้ทดลองเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล (5) การได้รับการสอนหรืออบรมเกี่ยวกับคุณธรรม ในวิชาต่าง ๆ (6) การได้เรียนรู้เรื่องที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของนักเรียน (7) การได้ฝึก

ทักษะการคิดในการเรียนวิชาต่าง ๆ และ(8) การได้ฝึกทักษะการแก้ปัญหาในการเรียนวิชาต่าง ๆ ดังแสดงในตารางที่ 3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ที่ครูจัดให้

เรื่องที่ปฏิบัติ	ระดับการปฏิบัติ		
	x	S.D.	ความหมาย
ในช่วงปีนี้นักเรียนได้ปฏิบัติในเรื่องต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด			
1. นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง	2.22	0.48	น้อย
2. นักเรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	2.44	0.86	น้อย
3. นักเรียนได้ปฏิบัติและทำกิจกรรมต่าง ๆ	3.22	0.65	มาก
4. นักเรียนได้ใช้ความคิดทำความเข้าใจเรื่องที่เรียนรู้ด้วยตนเอง	2.79	0.78	มาก
5. นักเรียนมีโอกาสดำเนินการเปลี่ยนความรู้ ความคิดกับเพื่อน ๆ	2.39	0.56	น้อย
6. นักเรียนได้นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	3.03	0.86	มาก
7. นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการ และกระบวนการต่าง ๆ เช่น วิธีการหาความรู้ กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น กระบวนการแก้ปัญหา ฯลฯ	2.45	0.65	น้อย
8. นักเรียนมีโอกาสดำเนินการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลในเรื่องที่เรียน	2.78	0.69	มาก
9. นักเรียนได้รับการสอน หรืออบรมเกี่ยวกับคุณธรรมในวิชาต่าง ๆ	2.68	0.89	มาก
10. นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องที่สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของนักเรียน	2.64	0.74	มาก
11. นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดในการเรียนวิชาต่าง ๆ	2.81	0.59	มาก
12. นักเรียนได้ฝึกทักษะการเผชิญสถานการณ์ในการเรียนวิชาต่าง ๆ	2.43	0.79	น้อย
13. นักเรียนได้ฝึกทักษะการแก้ปัญหาในการเรียนวิชาต่าง ๆ	2.60	0.93	มาก
14. นักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง	2.41	0.93	น้อย
15. นักเรียนได้ใช้สื่อและสภาพแวดล้อมที่ครูจัดให้	2.38	0.90	น้อย
16. นักเรียนได้ไปศึกษาจากแหล่งความรู้ในชุมชน	2.28	1.00	น้อย

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.00 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

2.7) ปัญหา อุปสรรคและความต้องการของโรงเรียนครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ก. ปัญหาความต้องการของโรงเรียนและครู

1) ด้านงบประมาณอาคารสถานที่และวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ

1.1) โรงเรียนต้องการห้องสมุดที่มีหนังสือที่ต้องการมากพอ และสถานที่สะดวกสำหรับเด็กในการใช้ (เพราะปัจจุบัน โรงเรียนยังมีความจำเป็นต้องใช้ห้องสมุดสำหรับกิจกรรมเฉพาะกิจต่าง ๆ ด้วย

1.2) โรงเรียนต้องการอาคารเรียนและห้องเรียนใหม่ เพราะอาคารเก่าคับแคบ และทรุดโทรม (ซึ่งขณะนี้ โรงเรียนประสบความสำเร็จได้รับอนุมัติ)

1.3) โรงเรียนต้องการเครื่องอำนวยความสะดวก เช่น เครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องฉายแผ่นใส ไมโครโฟน อุปกรณ์การกีฬา เพื่อใช้ในการเรียนการสอน

1.4) โรงเรียนต้องการงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดทำสื่อ เนื่องจากการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจำเป็นต้องใช้สื่อมาก และต้องการงบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาบุคลากร

2) ด้านวิชาการ

2.1) ผู้บริหารต้องการวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถ มาให้ความรู้แก่บุคลากรในโรงเรียน เพราะแม้ตัวครูพอมีความรู้อยู่บ้าง แต่ไม่ได้มีความเข้าใจถึงขนาดที่จะนำความรู้นั้นไปใช้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ นอกจากนั้นครูยังพบว่า ความรู้มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทำให้รู้สึกสับสนว่าแท้จริงแล้วเนื้อหาที่ถูกต้องคืออะไร จึงต้องการวิทยากรที่จะสามารถให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ในเรื่องต่อไปนี้

2.1.1) การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือเป็นสำคัญ

2.1.2) การสร้างความรู้

2.1.3) การพัฒนาการคิดของเด็ก

2.1.4) การวิจัยชั้นเรียน

2.1.5) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทั้งระบบ

2.1.6) การบูรณาการหลักสูตร

2.1.7) วิธีการที่สามารถช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้เร็วกว่าปกติ

2.1.8) เหตุผลของการทำเกณฑ์มาตรฐาน

2.1.9) ความเป็นไปได้ของ N T Q และการปรับฐานเงินเดือน

2.1.10) การนำความรู้ไปใช้ (ทำได้เพียงถามเด็กว่านำความรู้ไปใช้อย่างไร

2.2) สิ่งที่โรงเรียนต้องการจะพัฒนาต่อไปให้มากขึ้น เพราะขณะนี้ยังทำได้ไม่

เต็มที่ คือ

2.2.1) การสอนโดยผู้สอนเลือกเนื้อหาสาระได้เอง แต่ยังคงยึดวัตถุประสงค์ของ

หลักสูตร

2.2.2) การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เช่น หลักสูตรการเพาะเห็ด หลักสูตรการทำ

ผ้าคลุมศีรษะ (อิสลาม) หลักสูตรเพาะเห็ดฟาง หลักสูตรการเลี้ยงปลาตก

2.2.3) การจัดทำหลักสูตรบูรณาการ

2.2.4) การจัดกิจกรรมตามความสนใจของเด็ก

2.3) ผู้บริหารและครูต้องการให้มีการสอนเป็นทีมเพิ่มขึ้นเพราะจะได้ช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพ ครูได้เรียนรู้จากกันและกัน และสามารถดูแลเด็กได้ทั่วถึง

2.4) ครูต้องการเชิญวิทยากรจากชุมชนเข้ามาให้ความรู้เด็ก ๆ เช่น บุรุษไปรษณีย์ คนในชุมชนที่มีความรู้เรื่องนิทานท้องถิ่น แต่ไม่มีค่าตอบแทนให้

2.5) ครูต้องการจะนำเด็กออกไปเรียนนอกห้องบ้าง เช่น ที่ทุ่งนา สนาม ฯลฯ แต่ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากไม่สามารถดูแลเด็กจำนวนมากได้ทั่วถึง

2.6) ครูบางคนคิดว่าตนเองมีศักยภาพน้อยที่จะพัฒนานักเรียน ด้วยมีข้อจำกัดต่าง ๆ มากมาย แต่ก็พยายามแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ แต่รู้สึกว่าทุกครั้งที่เสนอความคิด ที่ประชุมยอมรับความคิดเร็วเกินไป อยากให้มีความคิดขัดแย้งบ้าง

2.7) ครูต้องการกำลังใจจากผู้บริหาร และต้องการความช่วยเหลือให้ครูสามารถพัฒนาเพิ่มขึ้น

2.8) ครูต้องการให้ผู้ปกครองสนับสนุนการเรียนของเด็กมากขึ้น ดูแลให้เด็กทำการบ้านซึ่งต้องนำมาใช้ในการเรียนการสอน ที่เป็นอยู่ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการเรียนมากกว่า

2.9) โรงเรียนต้องการความช่วยเหลือจากชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ช่วยให้เห็นว่าต้องการให้โรงเรียนสอนอะไรเด็ก หรือให้ผลิตเด็กให้มีลักษณะอย่างไร ต้องการให้ช่วยคิดแก้ปัญหา และมาเยี่ยมโรงเรียนบ้าง เพื่อจะได้เข้าใจโรงเรียน ต้องการความช่วยเหลือจากชุมชนด้านงบประมาณ เพื่อใช้ในการฝึกอบรมและจัดทำสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งการจัดซื้ออุปกรณ์กีฬาให้เด็กและการจัดการแข่งขันกีฬาและจัดกิจกรรมต่าง ๆ

ข. ปัญหาและความต้องการของนักเรียน

1) นักเรียนสนใจอยากเรียนรู้ในด้านวิชาการเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ (ความสำคัญ ความถี่มากไปน้อย)

1.1) วิทยาศาสตร์	1.6) สิ่งแวดล้อม
1.2) ประวัติศาสตร์	1.7) ยาเสพติด
1.3) คอมพิวเตอร์	1.8) บุคคลสำคัญ
1.4) ภาษาต่างชาติ	1.9) คณิตศาสตร์
1.5) ภาษาไทย	

2) นักเรียนสนใจอยากเรียนรู้ในด้านวิชาชีพเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ (ตามความสำคัญความถี่มากไปน้อย)

- 2.1) การซ่อมวิดีโอ/ ซีดี/ จักรยาน/ รถยนต์
- 2.2) การทำอาหาร
- 2.3) การประดิษฐ์
- 2.4) การตกปลา
- 2.5) การขายสินค้า

3) สิ่งที่นักเรียนต้องการให้ครูหรือโรงเรียนทำเพื่อช่วยให้นักเรียนเป็นคนเก่ง

3.1) ให้โรงเรียนจัดหาอุปกรณ์การเรียนให้มากพอ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์วิทยาศาสตร์และมีห้องที่มีหนังสือมาก ๆ

3.2) ให้ครูสอนให้เข้าใจ มีกิจกรรมมาก ๆ สอนให้สนุกแต่มีสาระ สอนเรื่องอะไรที่ยาก ๆ สอนให้นำไปใช้ สอนเรื่องที่นักเรียนถนัดและสนใจ สอนให้นักเรียนทดลองคิดเอง ค้นคว้าด้วยตนเอง ครูให้โอกาสนักเรียนซักถาม ถ้าตอบผิดให้ตีเบา ๆ และครูทำเป็นตัวอย่างให้นักเรียน

3.3) ให้ครูช่วยกันสอนหลาย ๆ คน เอาใจใส่เด็กนักเรียน

3.4) ให้ผู้บริหารหาครูใจดีมาหลาย ๆ คน

3.5) ให้ครูใหญ่บริหารงานให้ดี ๆ

4) สิ่งที่นักเรียนต้องการให้ครูหรือโรงเรียนทำเพื่อช่วยให้นักเรียนเป็นคนดี

4.1) ให้ครูเข้มงวดกับนักเรียน

4.2) ให้ครูอบรมจริยธรรม ให้ครูสอนให้เด็กคิดไตร่ตรองว่าสิ่งใดดี ไม่ดีก่อนทำ

4.3) ให้ครูเป็นแบบที่ดี

4.4) ให้ครูไม่ตีนักเรียน พูดเพราะกับนักเรียน ไม่เข้มงวดเกินไป ทำอะไรผิดก็บอกหรือเตือนดี ๆ

4.5) ให้เวลานักเรียนพักเพื่ออ่านหนังสือ ให้นักเรียนช่วยงานครู

4.6) ให้ครูเอาใจใส่นักเรียน

5) สิ่งที่นักเรียนต้องการให้ครูหรือโรงเรียนทำเพื่อช่วยให้นักเรียนมีความสุข

5.1) ให้โรงเรียนจัดกิจกรรมมาก ๆ

5.2) ให้โรงเรียนพาไปทัศนศึกษา ไปค่าย

5.3) ให้โรงเรียนจัดการแสดงของเด็ก ๆ

5.4) ต้องการมีเวลาว่างเพื่อพักผ่อน เล่นกีฬา มีเวลารับประทานอาหาร

5.5) ให้ครูสอนสิ่งที่เด็กถนัด หรือสิ่งที่เด็กชอบ

5.6) ให้ครูไม่ทำโทษนักเรียนมากเกินไปพูดกับเด็กดี ๆ

5.7) ให้เด็กมีโอกาสดูวีดีโอ ฟัง/เล่นกีตาร์

5.8) ให้โรงเรียนมีต้นไม้มาก ๆ มีสวนหย่อม สนาม

6) สิ่งที่นักเรียนต้องการให้ผู้ปกครองทำเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

6.1) ต้องการให้พ่อ-แม่ สอนการบ้าน เตือน/ดูแลให้อ่านหนังสือ พาไปซื้อหนังสือ พาไปเที่ยว สวนสัตว์ ทะเล สวนสยาม ฟาร์มจระเข้ ช่วยทบทวนเรื่องที่เรียน ให้นักเรียนดูข่าว ให้นักเรียนได้เรียนพิเศษ สอนให้คิด สอนให้แก้ปัญหา ให้พ่อ-แม่ทำงานเลี้ยงครอบครัวส่งเสียให้ลูกเรียนหนังสือและให้พ่อ-แม่ส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียน

6.2) ต้องการให้พ่อ-แม่สอนให้เป็นคนดี ตามใจในสิ่งที่ดี ให้ลูกทำในสิ่งที่อยากทำ อยากรู้เวลาว่าง อยากรู้ให้พ่อ-แม่ให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา ช่วยคิดแก้ปัญหา ช่วยเตือนลูกให้มีวินัย ให้รางวัล/ของขวัญ กับลูกบ้าง

6.3) ต้องการให้พ่อ-แม่เข้าใจลูก อยากรู้ให้ครอบครัวอบอุ่น ทำดีกับลูก พูดเพราะ ๆ กับลูก

ค. ปัญหาและความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน

1) ผู้ปกครองต้องการให้โรงเรียนทำเอกสารเผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียนให้ผู้ปกครองรับทราบ เพราะ พ่อ-แม่เด็กส่วนใหญ่ทำงานเป็นแคดดี้ที่สนามกอล์ฟ กว่าจะกลับบ้านก็ดึก ไม่มีเวลาที่จะจัดซื้อ หรือเตรียม อุปกรณ์ให้ลูกได้ทันที

2) ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนควรจะมีการจัดประชุมเป็นรายเดือน เพื่อให้ผู้ปกครองรับรู้ข้อมูลของ ทางโรงเรียนบ้าง และอยากให้โรงเรียนสอนเด็กเรื่องมารยาท และการอยู่ร่วมกันในสังคม

3) ผู้ปกครองเห็นว่า ขณะนี้โรงเรียนและครูมีการพัฒนาขึ้นมาก เพราะมีนโยบาย การปฏิรูปตนเอง ผู้บริหารมีความกระตือรือร้นตื่นตัวตลอดเวลา ครูพยายามหาวิธีการสอนใหม่ ๆ มาสอน เอาใจใส่เด็กมากขึ้น มีการแสวงหาความสามารถของเด็ก แต่สิ่งที่เป็นห่วงก็คือ ไม่แน่ใจว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นไปเพื่อเด็ก หรือเพื่อตัวเอง เพื่อรักษาการประกอบอาชีพครู คิดว่าผู้บริหารควรสร้างความเข้าใจแก่ครูว่า การทำงานสอนควร เป็นไปเพื่อเด็ก ไม่ใช่เพื่อตัวเอง

4) ผู้ปกครองเห็นว่า ครูบางคนยังสับสนว่าจะสอนอย่างไร จะดึงอะไรมาสอน และพบปัญหาเกี่ยวกับการประเมิน เช่น ลูกได้คะแนนจุดประสงค์เพียง 1 หรือ 2 หรือ 0 แต่เกรดกลับออกมาได้ 4 ผู้ปกครองไม่เข้าใจว่าหมายความว่าอย่างไร

5) ชุมชนยินดีให้ความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนในทุก ๆ ด้าน ขอเพียงให้โรงเรียนติดต่อแจ้งมา ข้อมูลที่กล่าวมาทั้งหมดเกี่ยวกับแนวคิด / กระบวนทัศน์เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนากระบวนการเรียนของผู้บริหาร ยุทธวิธี / วิธีการ / กระบวนการสำคัญๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สภาพความสำเร็จของโรงเรียน และปัญหาและอุปสรรคและความต้องการของโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ได้ประมวลให้เห็นเป็นภาพรวมไว้ในแผนผังต่อไปนี้

- โรงเรียนประณีตคาราวานเล็ก อู่ทองเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถพัฒนาเป็นภาคสอง พุ่มมา - ปุ่มพู่
- นักเรียน 317 คน นักศึกษาอิสลามเกือบทั้งหมด ครูประจำ 19 คน นับถือศาสนาอิสลาม 2 คน
- โรงเรียนมีการย้ายผู้บริหารบ่อย ผู้บริหารปัจจุบันมาบริหารไม่ได้เลย

กระทรวงศึกษาธิการ

การประถมศึกษา

การมัธยมศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษา

โรงเรียนมัธยมศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด

สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ

สำนักงานศึกษาธิการตำบล

โรงเรียน

2.8 สรุปองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

จากข้อมูลการศึกษาวិเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด และกระบวนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ของโรงเรียนสุเหร่าวังใหญ่ดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงสามารถสรุปองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จ/ไม่สำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ได้ดังนี้

1) คุณสมบัติของผู้บริหาร ได้แก่ การมีคุณสมบัติต่อไปนี้

- 1.1) ความตั้งใจจริง และความพยายามที่จะพัฒนา
- 1.2) การติดตามความเคลื่อนไหวทางด้านวิชาการ และการนำมาเผยแพร่แก่ครู
- 1.3) ความกล้าที่จะประสานสัมพันธ์กับชุมชนใจกว้าง รับฟัง และยอมรับความคิดเห็นของครูและ

เด็ก

2) ยุทธวิธี/วิธีการ/กระบวนการ การบริหารจัดการที่เอื้อต่อความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ การมีการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้

- 2.1) การสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ของครู
- 2.2) การเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงานของโรงเรียน
- 2.3) การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการสอนร่วมกันเป็นคณะ
- 2.4) การส่งเสริมให้มีการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร
- 2.5) การส่งเสริมหลักสูตร
- 2.6) การประสานสัมพันธ์กับชุมชนและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน
- 2.7) การรับฟังปัญหาความต้องการของครูและนักเรียน
- 2.8) การสนับสนุนโครงการและกิจกรรมพิเศษที่หลากหลาย
- 2.9) การสนับสนุนให้ครูทำวิจัย
- 2.10) การพูดคุยและจัดประชุมปรึกษารื้อกับครูบ่อย ๆ
- 2.11) การส่งเสริมให้ครูประเมินตนเอง ผู้ร่วมงานและผู้บริหาร และเก็บหลักฐานการปฏิบัติงานของตน การสร้างความเข้าใจกับชุมชน การพยายามดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
- 2.12) การให้กำลังใจ ชมเชย ยกย่อง ผู้ปฏิบัติงานดี และมีผลงานดี
- 2.13) การปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

3) ยุทธวิธี/กระบวนการ/วิธีการสำคัญที่ครูใช้ ที่เอื้อต่อความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีดังนี้

3.1) การเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ได้แก่ การที่ครูและผู้บริหาร มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน มีความเต็มใจที่จะแบ่งปันความรู้ ไม่หวงวิชา ให้ความคิด ความช่วยเหลือ ให้การทำตามความคิด มีความจริงใจ ไม่ทำร้ายผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง และมีความเสมอต้นเสมอปลาย

3.2) การร่วมกันสอนเป็นคณะ

3.3) การให้ความร่วมมือและร่วมงานกัน

3.4) การจัดการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร คือ การให้ครูผู้สอนประเมินตนเอง และผู้นิเทศให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือ

3.5) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครู

3.5.1) ครูพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง โดยการติดตามอ่าน-ฟังข่าวสาร เข้าร่วม เข้าร่วม การอบรม สอบถามขอคำปรึกษาแนะนำจากผู้รู้ นำความรู้มาทดลองใช้และปรับปรุง

3.5.2) ครูพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

- (1) จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและจิตใจ
- (2) จัดเนื้อหาสาระให้เหมาะกับวัย ความสนใจ และความต้องการของเด็ก
- (3) บูรณาการเนื้อหาสาระ และคุณธรรมในการสอน
- (4) สังเกตพฤติกรรมเด็ก อบรมสั่งสอนทั้งในและนอกห้องเรียน
- (5) ให้เด็กค้นคว้า ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง
- (6) ให้เด็กได้คิด ทำวิจัย และเรียนรู้จากประสบการณ์จริง
- (7) ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน
- (8) วัดและประเมินผลด้วยวิธีการหลากหลาย
- (9) สร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง/ชุมชน

4) คุณสมบัติของครู ได้แก่ การมีคุณสมบัติต่อไปนี้

ก. ความเป็นกัลยาณมิตรต่อเด็ก

- ความกระตือรือร้นและความตั้งใจในการสอน
- ความรักเด็ก และเข้าใจเด็ก
- ใจดี อารมณ์เยือกเย็น ไม่โมโหง่าย
- การพูดดี ๆ กับเด็ก ไม่ดุตำ พุดเหน็บแนมเด็ก
- ความเอาใจใส่เด็ก
- การเป็นแบบอย่างที่ดี

- การเสริมแรงเด็กอย่างเหมาะสม เช่น ชมเชย ให้รางวัล ของขวัญ
- การไม่ลงโทษเด็ก/ การลงโทษเด็กอย่างเหมาะสม
- การไม่จู้จี้กับเด็กมากเกินไป

ข. ความเป็นกัลยาณมิตรต่อเพื่อนร่วมงาน

- ช่วยเหลือกันอย่างจริงใจ
- ไม่วางมาด โอ้อวด
- ไม่หวงวิชา
- ไม่ว่าร้ายกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

5) การจัดสาระและกระบวนการเรียนรู้

5.1) การเตรียมการสอน

- การเตรียมการสอนอย่างเป็นระบบ
- การนำความรู้ที่ได้เรียนรู้มาใช้ในการเตรียมการสอน
- การจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และสื่อต่าง ๆ ให้พร้อม
- การปรึกษาพูดคุยกับผู้อื่น(เพื่อนครู) เพื่อให้ได้ความคิดในการสอน
- การติดต่อแหล่งความรู้ วิทยากร

5.2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

- การจัดเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของเด็ก
- การให้เด็กเลือกวิธีเรียนเอง
- การให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และซักถาม
- การให้เด็กได้ทดลอง ลงมือทำ ปฏิบัติจริง
- การให้เด็กได้คิด แก้ปัญหา ได้ทำงานเป็นกลุ่ม
- การให้เด็กได้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย มีทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
- การให้เด็กไปทัศนศึกษา
- การให้เด็กทำกิจกรรม/โครงการพิเศษต่าง ๆ
- การให้เด็กได้นำความรู้ไปใช้
- การให้เด็กได้แสดง เต้น รำ ร้องเพลง
- การให้เด็กได้ใช้ผลงาน
- การให้เด็กได้เล่นสลับเรียน
- การสอนให้เด็กเกิดความเข้าใจ
- การสอนอย่างมีสาระแต่สนุก

- การให้เด็กช่วยตนเอง
- การให้เด็กช่วยผู้อื่น/สังคม
- การฝึกวินัยให้เด็ก

5.3) การดำเนินการหลังการสอน

- การบันทึกการสอนหลังการสอน
- การจัดทำบันทึกการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล
- การประเมินตนเองและผู้ร่วมงาน
- การนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงตนเองและการสอน

6) ผู้เรียน ได้แก่ การมีโอกาสได้ทำ/มีสิ่งต่อไปนี้

- 6.1) การมีโอกาสได้เรียนรู้ในเรื่องที่ตนสนใจ ได้เลือกวิธีเรียน
- 6.2) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้
- 6.3) การได้ค้นคว้า ชักถาม คิด ทดลองทำ แก้ปัญหา
- 6.4) การได้แสดงออก ไขว่ผลงาน
- 6.5) การได้ทำกิจกรรม และโครงการต่าง ๆ
- 6.6) การได้เล่นกีฬา
- 6.7) การมีวัสดุ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนรู้
- 6.8) การได้นำความรู้ไปใช้
- 6.9) ผู้ปกครองช่วยสอนการบ้าน/ ทบทวนบทเรียน
- 6.10) โอกาสในการไปเที่ยว/ หาประสบการณ์ใหม่ ๆ /ไปทัศนศึกษา

7) โรงเรียน บรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อ และทรัพยากรในการเรียนรู้

ได้แก่ การที่โรงเรียนมีสิ่งต่อไปนี้

- สภาพแวดล้อมที่ดี ได้แก่ บริเวณโรงเรียนที่มีต้นไม้ สวนหย่อม
- สื่อและวัสดุอุปกรณ์การสอน
- เครื่องอำนวยความสะดวก เช่น เครื่องถ่ายเอกสาร

8) ผู้ปกครองชุมชน ได้แก่ การที่ผู้ปกครอง/ชุมชนมีสิ่งต่อไปนี้

- ความเข้าใจในจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ และการดำเนินงานของโรงเรียน
- การให้ความร่วมมือแก่โรงเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านวิชาการ ด้านเงินทุน ด้านการร่วม

กิจกรรม ด้านการดูแลส่งเสริมบุตร เป็นต้น

- การได้รับการติดต่อประชาสัมพันธ์ ได้รับข่าวสารจากทางโรงเรียน
 - การได้มีโอกาสมาร่วมประชุมกับทางโรงเรียน
 - การดูแลและส่งเสริมบุตรอย่างเหมาะสม เช่น การช่วยสอนการบ้าน การทบทวนบทเรียน
- การพาไปเที่ยว

องค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ตอนที่ 3

การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

3.1 การสรุปผลการวิจัย

โรงเรียนสะเดาวิทยา : โรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก ในกรุงเทพมหานคร สังกัด
สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร

3.1.1 บริบทของโรงเรียน

โรงเรียนสะเดาวิทยาคือโรงเรียนขนาดเล็กแถบชานเมืองมีห้องเรียน 8 ห้อง ประกอบด้วยชั้นเรียนอนุบาล 2 ห้อง ชั้น ป.1 – 6 ชั้นละ 1 ห้องเรียน นักเรียนทั้งหมดมี 317 คน นับถือศาสนาอิสลามเกือบทั้งหมด คณะครูมีทั้งหมด 19 คน มีคุณวุฒิปริญญาตรี 14 คน นับถือศาสนาอิสลาม 2 คน นอกนั้นนับถือพุทธศาสนา โดยเฉลี่ยครูมีภาระงานสอนปกติประมาณ 11 – 17 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ โรงเรียนเป็นอาคารไม้ 2 ชั้น เพียงหลังเดียว สภาพเก่าแก่ ทรุดโทรม แต่ยังใช้ได้ ด้านหน้าของโรงเรียนติดลำคลอง ด้านหลังโรงเรียนเป็นที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน และทุ่งนาทุ่งหญ้ากว้าง โรงเรียนไม่มีรั้วรอบเป็นขอบเขต มีอาคารสอนศาสนาเป็นตึก 2 ชั้นขนาดใหญ่และสุเหร่าตั้งอยู่ใกล้บริเวณโรงเรียน เป็นที่กล่าวกันว่า โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนที่ถูกลืมไม่ได้รับงบประมาณหรือการดูแลใดๆ เท่าที่ควร ผู้บริหารมีการย้ายเข้าออกบ่อย ประมาณ 2 ปี ต่อครั้ง ผู้บริหารคนปัจจุบันอายุ 58 ปี คุณวุฒิปริญญาตรี กำลังเรียนปริญญาโท เพิ่งย้ายมาปฏิบัติงานได้ประมาณปีเศษ ก่อนหน้าที่ผู้บริหารคนปัจจุบันจะเข้ามา โรงเรียนและชุมชนมีปัญหาด้านความสัมพันธ์ต่างฝ่ายต่างมีเจตคติที่ไม่ดีต่อกัน

3.1.2 แนวคิด / กระบวนทัศน์เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้

ทั้งผู้บริหาร ครูและนักเรียน ต่างให้ข้อมูลตรงกันว่า ในอดีตการเรียนรู้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียน และผู้เรียนคือผู้ไม่รู้ ซึ่งครูสามารถช่วยให้รู้ได้โดยการบอก อธิบาย หรือให้ดูแบบหรือทำให้ดู นอกจากนั้นก็คือ การให้อ่านหนังสือและท่องจำและทำแบบฝึกหัด โดยมีการให้ทดลองปฏิบัติจริงบ้างแต่น้อยมาก ครูจำเป็นต้องมีการลงโทษ เพื่อให้เด็กตั้งใจทำงานและเรียนรู้ ซึ่งครูก็เห็นว่าผลที่เกิดขึ้นมีทั้งทางด้านบวกและลบ ปัจจุบันแนวคิดได้เปลี่ยนไป เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา พรบ.การศึกษา รวมทั้งแนวคิดประกันคุณภาพและ NTQ ล้วนผลักดันให้ครูปรับเปลี่ยนแนวคิด ซึ่งในปัจจุบันพบว่า ครูมีความเห็นด้วยกับการสอนตามแนว พรบ. การศึกษา อยู่ในระดับมากและมากที่สุด ผิดกับในอดีตที่ครูเห็นด้วยในระดับน้อย

3.1.3 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

เมื่อผู้บริหารคนปัจจุบันเข้ามา พบว่า ครูของโรงเรียนมีอยู่ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง กลุ่มที่ลังเลไม่แน่ใจ และกลุ่มที่ต่อต้านการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยกลุ่มลังเลไม่แน่ใจมีมากที่สุด และกลุ่มต่อต้านมีจำนวนน้อยที่สุด ผู้บริหารได้พยายามที่จะพัฒนาโรงเรียน โดยการสนับสนุนให้ครูไปเข้าประชุม อบรม ศึกษาดูงานโรงเรียน และอ่านเอกสารต่างๆ และนำความรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการและคิดโครงการต่างๆ ขึ้น และได้พยายามเข้าไปสื่อสารทำความเข้าใจกับชุมชน จนสถานการณ์ค่อยๆ ดีขึ้น ประจวบกับโรงเรียนได้มีครูผู้นำเกิดขึ้น ครูท่านนี้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก และได้ไปช่วยงานที่ศาลาว่าการกรุงเทพมหานครอยู่ระยะหนึ่ง แล้วจึงกลับมาปฏิบัติงานที่โรงเรียน ครูท่านนี้เป็นครูที่มีอุดมการณ์ในการพัฒนาเด็กและมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ประกอบกับเป็นผู้มีความเป็นกัลยาณมิตร คอยให้ความช่วยเหลือเพื่อนครูด้วยความเต็มใจ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างทางวิชาการ สิ่งใดที่พูดก็จะปฏิบัติตามที่พูด มีการสอนเป็นระบบให้ผู้อื่นเห็นเป็นตัวอย่าง ปฏิบัติต่อเด็กอย่างนุ่มนวล แก้ปัญหาการเรียนการสอนได้ และให้คำแนะนำซึ่งเมื่อเพื่อนครูนำไปใช้แล้วได้ผล จึงทำให้เพื่อนครูเกิดความเชื่อถือศรัทธา งานการพัฒนาเริ่มเห็นผลชัดเจนขึ้น เมื่อครูท่านนี้เสนอผู้บริหารให้มีการสอนเป็นคณะหรือเป็นทีมขึ้น ซึ่งในชั้นแรกสอนร่วมกันเพียง 2 คนและปรากฏว่าได้ผลดี ครูที่ร่วมสอนเป็นทีมได้เรียนรู้จากครูผู้นำท่านนี้ และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของตนได้ ต่อมาครูผู้นำได้สร้างแผนการสอนเรื่อง “ภาคต่างๆของประเทศไทย” ขึ้น และได้เชิญครูอื่นๆ มาช่วยเป็นวิทยากรให้เด็กปรากฏว่า ครูผู้นำพบว่า ครูของโรงเรียนมีภูมิสำเนาครบทั้ง 6 ภาคและผลจากการสอน ทำให้ครูเกือบทั้งโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการสอน และเริ่มเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเด็ก และนำแนวคิดและวิธีการต่างๆ ที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในการสอนวิชาต่างๆ ที่ตนสอนบ้าง การพัฒนาเริ่มก้าวหน้าผู้บริหารจัดให้มีการนิเทศภายใน ครูสามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือกันได้ เด็กมีความสุขในการเรียนรู้มากขึ้น และชุมชนรู้สึกพอใจกับการเปลี่ยนแปลง ประกอบกับผู้บริหารได้พยายามสื่อสาร สร้างความเข้าใจกับชุมชนมากขึ้น ชุมชนจึงให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนมากขึ้น และช่วยผู้บริหารผลักดันจนโรงเรียนได้งบประมาณสร้างอาคารเรียนหลังใหม่ คาดว่าการพัฒนาคงจะก้าวหน้าไปเรื่อยๆ หากครูได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่และชุมชนกับโรงเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันยิ่งๆ ขึ้น

3.1.4 องค์ประกอบ/ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน

สรุปได้ว่า องค์ประกอบหรือปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลให้การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กในโรงเรียนนี้ประสบความสำเร็จมาได้ในระดับหนึ่ง (ตามการประเมินของครู คือ 50%-65%) ก็คือ

- 1) ผู้บริหารและยุทธวิธีการบริหารจัดการ มีผู้บริหารที่มีความสนใจและตั้งใจที่จะพัฒนาโรงเรียน สนับสนุนการส่งเสริมการเรียนรู้ของครู เปิดโอกาสให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและคิดโครงการต่างๆ สนับสนุนการสอนเป็นคณะ จัดการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร พยายามปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกและสร้างความเข้าใจกับชุมชน และกล้าที่จะเข้าไปสัมพันธ์กับชุมชน สร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้น
- 2) ครูผู้นำ มีครูผู้นำที่เป็นต้นแบบในทางความคิดและการปฏิบัติ และเป็นกัลยาณมิตรที่สามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือเพื่อนครูและครูให้ความเชื่อถือ
- 3) ครู มีครูที่อยู่ในวัยทำงานที่ให้ความร่วมมือ เปิดใจ และสนใจที่จะเรียนรู้และทดลองทำสิ่งใหม่ๆ ไม่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงมากนัก
- 4) ครู มีการเตรียมการสอน นำความรู้มาใช้ในการเตรียมการสอน ปรึกษาผู้รู้ จัดเตรียมสื่อ และแหล่งความรู้ และมีความตั้งใจสอน กระตือรือร้น จัดเนื้อหาสาระโดยคำนึงถึงความสนใจของเด็ก สังเกตพฤติกรรมเด็ก ให้เด็กศึกษาค้นคว้า คิด ทำ ทดลอง เรียนจากประสบการณ์จริง ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัดประเมินผลด้วยวิธีที่หลากหลาย
- 5) ชุมชน ผู้ปกครองและชุมชนมีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายและการดำเนินงานของโรงเรียนและให้ความร่วมมือและช่วยเหลือโรงเรียนทั้งในด้านสิ่งของเงินทุน การจัดและการร่วมกิจกรรม รวมทั้งคำแนะนำและความคิดเห็น

3.1.5 อุปสรรค / ปัญหา / ความต้องการของโรงเรียน

- 1) นักเรียนของโรงเรียน หลังเลิกเรียนเวลา 15.00 น.แล้วจะต้องไปเรียนที่โรงเรียนสอนศาสนาต่อตั้งแต่เวลา 15.30 – 19.00 น. และในวันเสาร์ 9.00 – 12.00 น. นักเรียนจึงไม่มีเวลาที่จะทบทวนบทเรียน ทำการบ้าน และโรงเรียนไม่สามารถจัดกิจกรรมเสริมให้แก่นักเรียนได้
- 2) โรงเรียนต้องการงบประมาณ เพื่อใช้ในการพัฒนาบุคลากร ห้องสมุดและสื่อ และการจัดทำห้องปฏิบัติการ
- 3) โรงเรียนต้องการวิทยากรหรือผู้ให้คำชี้แนะอย่างกระจ่างชัดในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในประเด็นที่โรงเรียนต้องการ
- 4) โรงเรียนต้องการความช่วยเหลือในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการและหลักสูตรท้องถิ่น
- 5) ครูต้องการให้การพัฒนาเป็นไปอย่างเป็นระบบและยั่งยืน และต้องการความจริงจัง กำลังใจและน้ำใจจากผู้บริหาร
- 6) ชุมชนต้องการการประชาสัมพันธ์ข่าวสารจากทางโรงเรียนให้บ่อยขึ้นและมีการสื่อสารสร้างความเข้าใจร่วมกันให้มากขึ้นกว่าเดิม

7) นักเรียนต้องการครูที่ใจดี สอนสนุก มีสาระ สอนสิ่งที่นักเรียนอยากรู้และให้เด็กคิด ทดลอง แสดง นำไปใช้ ให้เด็กซักถามได้และได้เล่นสลับเรียน ได้มีเวลาพัก เล่นกีฬา เข้าห้องสมุด ไปทัศนศึกษา

3.2 อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนนี้พบว่า บุคลากรของโรงเรียนซึ่ง ได้แก่ ครู และผู้บริหาร ได้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้อย่างชัดเจน จากอดีตที่เคยคิดว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียน และที่สำคัญคือ เคยมีความเชื่อว่าผู้เรียนเป็นผู้ที่ไม่มีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้เอง ดังนั้นครูจึงต้องคอยบอก-อภิปราย หรือป้อนความรู้ให้ ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง หรือให้ดูแบบแล้วทำตามบ้างให้อ่านหนังสือและท่องจำบ้าง หรือให้ทำแบบฝึกหัดบ้าง ซึ่งก็พบว่า ไม่ได้ผลตามที่มุ่งหวัง ครูจึงต้องใช้วิธีลงโทษ กวดขันเด็ก การกระทำทั้งหมดก็ปรากฏผลชัดเป็นที่ตระหนักแก่ตัวครูเอง ทำให้เด็กไม่มีความสุขในการเรียนรู้ และทำให้เด็กคิดไม่เป็น แก้ปัญหาไม่ได้ และไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ แต่เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในแนวทางอื่นที่สามารถนำมาใช้ทดแทน และแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลง ประกอบกับจุดดีของแนวคิดเดิมที่มีอยู่บ้าง(ตามความคิดเห็นของครู ได้แก่ การมีวิธีการจัดผลที่ชัดเจนว่า ใครสอบได้ สอบตก และเด็กเรียนรู้ไปในทิศทางเดียวกัน) การจัดการเรียนการสอนตามลักษณะเดิมจึงยังคงดำรงอยู่เรื่อยมา

การปฏิรูปการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และแนวคิดของการประกันคุณภาพการศึกษานับว่าเป็นพลังกระตุ้น และผลักดันให้โรงเรียนเกิดการพัฒนา ซึ่งในกรณีศึกษานี้จุดเริ่มต้นของการพัฒนาอยู่ที่ผู้บริหารประการหนึ่ง และที่ครูผู้นำที่เป็นต้นแบบอีกประการหนึ่ง ผู้บริหารมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาโรงเรียนเพื่อให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน จึงเป็นแรงผลักดันให้เริ่มดำเนินการต่าง ๆ ประกอบกับคุณสมบัติของผู้บริหารที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงหลายประการ เช่น ความตั้งใจจริง ความพยายาม การติดตามข่าวสารความรู้ และการมีใจกว้างรับฟังความคิดเห็น และเปิดโอกาสให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนงานและมีอิสระในการคิดทำกิจกรรมต่าง ๆ จึงทำให้กระบวนการของพัฒนาเคลื่อนที่ อย่างไรก็ดีตาม การพัฒนาอาจจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร หากขาดครูผู้นำที่เป็นต้นแบบ เพราะแนวคิดหรือกระบวนการทัศน์ในเรื่องกระบวนการเรียนรู้ ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่าย จากการไปเพียงรับรู้รับฟังมา แนวความคิดของครูจะเปลี่ยนแปลงได้ก็ต่อเมื่อได้เห็นกระบวนการดำเนินการและผลเป็นที่ประจักษ์ชัดด้วยตนเอง ซึ่งปรากฏชัดจากกรณีศึกษานี้ หากครูขาดครูผู้นำซึ่งเป็นต้นแบบและผู้ให้คำปรึกษา การพัฒนาการเปลี่ยนแปลงก็คงไม่เกิดขึ้นจากกรณีศึกษานี้ เห็นได้ชัดเจนว่า การที่ครูจะสามารถนำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติได้นั้น ต้องอาศัยผู้รู้ช่วยชี้แนะที่มีความเป็นกัลยาณมิตรช่วยให้คำปรึกษาแนะนำที่กระจำ และมีการบวนการปรับปรุงต่อเนื่อง ผลจากการทดลองปฏิบัติ จะเป็นกำลังใจและแรงจูงใจให้การพัฒนาก้าวหน้าขึ้นไปในระดับสูงขึ้นเรื่อย ๆ

กระบวนการปรับแนวคิดและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนนี้ เป็นตัวอย่างที่ดีที่แสดงให้เห็นถึงรูปธรรมของแนวคิดต่าง ๆ ในพ.ร.บ.การศึกษา และในขณะเดียวกันก็ชี้ให้เห็นถึงประเด็นของความไม่กระจ่างชัดเจนในแนวคิด ซึ่งโรงเรียนทั้งหลายที่อยู่ในกระบวนการพัฒนามักจะต้องเผชิญ จากการเก็บข้อมูลเจาะลึกและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียด คณะผู้วิจัยได้พบประเด็นของความไม่กระจ่างชัดเจน หรือความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในแนวคิดหรือขาดความรู้ อันจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาหลายประเด็นที่สำคัญมีดังนี้

1) ความไม่กระจ่างในเรื่องของแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความรู้ และการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนหลายประการ เช่น

- 1.1) วิชาทักษะไม่เหมาะที่จะให้เด็กเรียนรู้ได้เอง
- 1.2) การให้เด็กเรียนรู้เอง ทำไม่ได้ตลอดการสอน
- 1.3) แนวคิดนี้ไม่เหมาะสมกับเด็กเรียนอ่อน
- 1.4) การให้เด็กคิดเองจะทำให้เด็กเรียนรู้เนื้อหาได้น้อย
- 1.5) การปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น มักเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู-ผู้เรียนเป็นส่วนมาก

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน-ผู้เรียนยังมีไม่มาก

- 1.6) วิธีการวัดและประเมินผล

2) ความกระจ่างในเรื่องของการนำความรู้ไปใช้

3) ความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีในการปรับพฤติกรรมเด็ก ครูยังขาดความรู้ วิธีการ จึงยังคงเห็นว่า ต้องตี ลงโทษ กวดขัน เพราะไม่มีวิธีอื่น

4) ความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีการในการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจ และความต้องการของเด็ก และการให้เด็กสร้างความรู้ด้วยตนเอง จากการสังเกตกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ครูมีความพยายาม แต่ยังขาดทักษะที่จำเป็นอยู่ จึงทำให้การสอนไม่เกิดผลตามแนวคิด (เช่น ครูสอนเรื่องเครื่องบิน แต่เด็กสนใจพูดเรื่องจักรยาน ครูถามให้เด็กคิด เรื่องต้นไม้ที่เอนออกหาแสง แต่เด็กตอบไม่ได้ตามที่ครูกาด จึงต้องใช้วิธีบอกเด็ก)

5) ความเป็นกัลยาณมิตรของครู ข้อสังเกตที่น่าสนใจประการหนึ่งก็คือ ข้อมูลที่ได้จากเด็ก ไม่ว่าจะเป็นจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และจากการสัมภาษณ์หลังการสังเกตกิจกรรม คำพูดของเด็กซึ่งปรากฏบ่อย ๆ ก็คือ เด็กต้องการครูที่ใจดี อารมณ์ดี เข้าใจเด็ก และพูดกับเด็กดี ๆ ซึ่งก็ยังไม่ได้หมายความว่า ต้องการครูที่ใจดีตามใจเด็กทุกอย่าง และจะพูดว่ากล่าวตักเตือนเด็กไม่ได้ เพราะในขณะเดียวกัน เด็กให้ข้อมูลด้วยว่า อยากให้ทั้งครูและพ่อแม่ตักเตือนอบรมสั่งสอน แต่ขอให้พูดด้วยดี ๆ และอยากให้ทั้งครูและพ่อแม่ตามใจเฉพาะสิ่งที่เด็กที่เด็กอยากทำ ดังนั้นจึงเห็นได้ชัดว่า ประเด็นสำคัญที่เด็กต้องการก็คือ การพูดจาที่ดีกับเด็ก พูดตักเตือนกันด้วยเหตุและผล ไม่ใช่ใช้อารมณ์ดุด่าว่ากล่าว

หรือลงโทษ ประเด็นนี้น่าจะเป็นประเด็นที่โรงเรียนควรจะสร้างความเข้าใจทั้งกับครูและพ่อแม่ เพราะเป็นเรื่องทางจิตใจและอารมณ์ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก

6) เจตคติต่อนักวิชาการคิดว่า นักวิชาการที่คิดค้นอะไร ๆ ขึ้นมา ก็เพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตน นอกจากนั้นตัวครูเองยังได้ระบุความต้องการที่จะเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ อีกดังนี้

- (1) เทคนิควิธีพัฒนาการคิดของเด็ก
- (2) การวิจัยชั้นเรียน
- (3) การบูรณาการหลักสูตร
- (4) วิธีการให้เด็กเรียนรู้ได้เร็วกว่าปกติ
- (5) การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ
- (6) เหตุผลของการทำเกณฑ์มาตรฐาน
- (7) ความเป็นไปได้ของ NTQ และการปรับฐานเงินเดือน

ผลการศึกษาโรงเรียนพบว่า ครูประมาณ 50% ได้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและกระบวนการเรียนการสอนไปได้แล้วในระดับหนึ่ง และได้ประเมินความสำเร็จของโรงเรียนไปแล้วถึง 50 - 65% ดังนั้นจึงมีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปได้อย่างดี หากได้รับการกระตุ้น ส่งเสริม และสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เนื่องจากโรงเรียนมีจุดแข็งที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลายประการ ได้แก่

(1) สถานที่ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ด้านหน้าติดลำคลอง ด้านหลังติดทุ่งนา โรงเรียนปราศจากสิ่งแวดลอมที่เป็นพิษ

(2) ขนาดของโรงเรียน เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก โครงสร้างการบริหารไม่ยุ่งยากซับซ้อน ปัญหาการบริหารจัดการนับว่ามีน้อย

(3) บุคลากรอยู่ในวัยทำงาน ไม่แบ่งพวกแบ่งกลุ่ม และมีครูที่มีคุณวุฒิสูงถึงระดับปริญญาเอก

(4) ชุมชน ผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ จึงให้ความร่วมมือกับโรงเรียนอย่างดี

(5) นักเรียนสุขภาพดี ชอบเล่นกีฬา กล้าแสดงออก รักความยุติธรรม

ดังนั้น โรงเรียน ผู้บริหาร จึงควรพยายามดำเนินการอย่างต่อเนื่องและอย่างเต็มที่ เพราะความสำเร็จได้ดำเนินมาได้เกินครึ่งทางแล้ว

3.3 ข้อเสนอแนะ

ก. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน

1) โรงเรียนควรให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ในทุก ๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้สัมฤทธิ์ผลอย่างสมบูรณ์

- 2) โรงเรียนควรช่วยให้ความรู้ความเข้าใจที่กระจ่างแก่ครูในเรื่องต่อไปนี้
 - 2.1) แนวคิดเรื่องการสร้างความรู้
 - 2.2) แนวคิดเรื่องการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
 - 2.3) วิธีการและแนวทางวัดและประเมินผลตามแนวคิดใหม่
 - 2.4) เทคนิควิธีการปฏิสัมพันธ์และปรับพฤติกรรมเด็ก
 - 2.5) เทคนิควิธีการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของเด็ก
 - 2.6) เทคนิควิธีการพัฒนาการคิดของเด็ก การช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้เร็ว
 - 2.7) การวิจัยชั้นเรียน
 - 2.8) การบูรณาการหลักสูตร
 - 2.9) ความเป็นกัลยาณมิตรของครู
 - 2.10) การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ
 - 2.11) เกณฑ์มาตรฐานการศึกษา และ NTQ

3) โรงเรียนควรนำประเด็นสาระการเรียนรู้ที่เด็กสนใจอยากเรียนรู้ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนมากขึ้น

4) โรงเรียนควรนำข้อมูลปัญหาและความต้องการที่ได้จากผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ไปพิจารณาแสวงหาทางปรับปรุงเพื่อการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น

5) โรงเรียนควรมีการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจกับชุมชนเพิ่มขึ้น เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น และมีความเข้าใจอันดีต่อกัน

ข. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรดูแลให้การสนับสนุนโรงเรียนที่มีศักยภาพในการพัฒนาเพิ่มขึ้น เพื่อช่วยให้นักเรียนไม่หยุดชะงักและดำเนินไปด้วยดีอย่างรวดเร็ว

2) รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความช่วยเหลือในเรื่องแหล่งความรู้และแสวงหาวิธีการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ให้แก่โรงเรียนต่าง ๆ